

Міністерство внутрішніх справ України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

**ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ
ЗАХОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ
У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ
ПРАВOPOPУШЕННЯ У ФОРМІ
АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ**

Науково-практичні рекомендації

Колектив авторів

Дніпро
2022

УДК 342.95+351.74

П-62

*Рекомендовано до друку навчально-методичною
радою Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
протокол № 3 від 29.11.2022*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Логвиненко Б.О. – професор кафедри адміністративного права, процесу та адміністративної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, майор поліції;

Богоніс В.Р. – заступник начальника ГУНП в Дніпропетровській області, підполковник поліції.

П-62 Підстави та порядок застосування заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у формі адміністративного затримання : навч.-практ. рекомендації. / А. Є. Фоменко, К. В. Бахчев, О. В. Бочковий, І. С. Дрок. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2022. 100 с.

ISBN 978-617-8035-01-3

Науково-практичні рекомендації містять аналіз діяльності підрозділів Національної поліції щодо застосування адміністративного затримання, а також практичні рекомендації щодо підвищення ефективності даного напрямку роботи поліції.

Призначені для курсантів вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, науковців юридичного спрямування, а також практичних працівників підрозділів Національної поліції та інших правоохоронних органів.

ISBN 978-617-8035-01-3

© Автори, 2022
© ДДУВС, 2022

ЗМІСТ

КОЛЕКТИВ АВТОРІВ.....	4
ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	5
ПЕРЕДМОВА	6
РОЗДІЛ 1. ПРАВОВІ ПІДСТАВИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ	9
РОЗДІЛ 2. СТРОКИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ, ЯКЕ МАЮТЬ ПРАВО ЗАСТОСОВУВАТИ ПОЛІЦЕЙСЬКІ	43
РОЗДІЛ 3. ВІДМЕЖУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ ПРАВОПОРУШНИКА ВІД ІНШИХ, СХОЖИХ ЗА СВОЇМ ЗМІСТОМ ЗАХОДІВ (ДОСТАВЛЕННЯ, ПРИВІД, АДМІНІСТРАТИВНИЙ АРЕШТ, ТИМЧАСОВЕ ЗАТРИМАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЗАТРИМАННЯ В МЕЖАХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ)	50
РОЗДІЛ 4. КОМПЕТЕНЦІЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ ТА НАПРЯМИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ	60
РОЗДІЛ 5. ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ	70
РОЗДІЛ 6. ОБЛАШТУВАННЯ МІСЦЬ ДЛЯ ДОСТАВЛЕНИХ ТА ЗАТРИМАНИХ ПРИ ВІДДІЛЕННЯХ ПОЛІЦІЇ	75
РОЗДІЛ 7. ПРОЦЕДУРА ОСКАРЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ	82
ДОДАТКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	98

КОЛЕКТИВ АВТОРІВ

Фоменко Андрій Євгенович – ректор Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент, полковник поліції, заслужений юрист України;

Бахчев Костянтин Вікторович – декан факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, полковник поліції;

Бочковий Олексій Васильович – завідувач навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем превентивної діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, майор поліції;

Дрок Ірина Сергіївна – науковий співробітник навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем превентивної діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, майор поліції;

Самбор Микола Анатолійович – начальник сектора моніторингу Прилуцького відділу поліції Головного управління Національної поліції в Чернігівській області, кандидат юридичних наук, член-кореспондент Національної академії наук вищої освіти України.

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ВРУ – Верховна Рада України

ВС – Верховний Суд

ГУНП – Головне управління Національної поліції

ЄРДР – Єдиний реєстр досудових розслідувань

ЗМІ – засоби масової інформації

ЗУ – Закон України

ІНП – Інформаційний портал Національної поліції

к. пр. – кримінальне правопорушення

КК України – Кримінальний кодекс України

КМУ – Кабінет Міністрів України

КПК України – Кримінальний процесуальний кодекс України

КУпАП – Кодекс України про адміністративні правопорушення

МВС України – Міністерство внутрішніх справ України

ОГП – Офіс Генерального прокурора

п. – пункт

с. – сторінка

СРПП – сектор реагування патрульної поліції

ст.– стаття

ЦК України – Цивільний кодекс України

ПЕРЕДМОВА

Забезпечення прав і свобод громадян в процесі діяльності органів та підрозділів Національної поліції України являється одним із основних пріоритетів держави та показником її відповідності міжнародним стандартам. Та адміністративне затримання – це один із видів адміністративного примусу, який уповноважені застосовувати поліцейські та який за своєю суттю полягає в обмеженні прав та свобод громадянина.

У зв'язку з цим варто відмітити, що в умовах розбудови правової держави та формування громадянського суспільства в Україні важливість підвищення якості правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних з обмеженням прав і свобод громадян, набуває першочергового значення.

Практика застосування адміністративного затримання поліцейськими в сучасних умовах підтверджує наявність як теоретичних, так і практичних проблем, зміст яких буде розкрито у даній роботі. Реформування діяльності органів та підрозділів МВС України триває, а тому і удосконалення правової основи застосування адміністративного затримання відбувається дотепер, не завжди встигаючи за прийнятими нормотворцями рішеннями.

Проблема застосування поліцією заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення (у тому числі адміністративного затримання) не є новою для науки адміністративного права. Визначення сутності та створення різноманітних класифікацій заходів забезпечення провадження, їх місця в системі адміністративного примусу та запобігання адміністративним правопорушенням науковці почали досліджувати ще в минулому столітті: Авер'янов В.Б., Бахрах Д.М., Веремеєнко І.І., Галаган І.О., Єропкін М.І., Ключніченко О.П., Коренєв О.П., Манохін В.М., Масленніков М.Я., Шергін О.П., Юсупов В.А. та ін. Серед провідних вітчизняних вчених-адміністративістів проблематику заходів забезпечення провадження у наші часи досліджували Бандурка О.М., Битяк Ю.П., Васильєв А.С., Голосніченко І.П., Гончарук С.Т., Додін Є.В., Ковалів М.В., Коваль Л.В., Комзюк А.Т., Коломоєць Т.О., Колпаков В.К., Кузьменко О.В., Мельник Р.С., Олєфір В.І., Остапенко О.І., Панова І.В., Петков В.П., Приймаченко Д.В., Собакарь А.О., Тищенко М.М.,

Шемшученко Ю.С., Шкарупа В.К. та ін.

Серед сучасних досліджень заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення варто виділити роботи Бортняк Д.Ф. («Заходи забезпечення адміністративно-деліктного провадження», 2011), Галабурда Н.А. (дисертаційне дослідження на тему «Діяльність міліції щодо застосування заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення», 2011), Жарий О.К. (дисертаційне дослідження на тему «Адміністративно-запобіжні заходи в діяльності органів Служби безпеки України», 2016), Комзюк М.А. (серія статей), Міловідова С.В. (дисертаційне дослідження на тему «Попередження та протидія адміністративним правопорушенням в Україні», 2016), Поцілуйко В.М. (дисертаційне дослідження на тему «Процесуальні особливості застосування заходів забезпечення провадження в кримінальній справах та справах про адміністративні правопорушення: порівняльно-правовий аналіз», 2018), Пугач А.В. (дисертаційне дослідження на тему «Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення», 2019), Самбор М.А. (серія статей) та інших.

Проте спеціалізованого дослідження правових засад застосування адміністративного затримання на монографічному рівні не проводилося, а вже існуючі доробки науковців потребують актуалізації з урахуванням розвитку правоохоронних відносин. Саме ці обставини зумовили вибір теми методичних рекомендацій.

Управління превентивної діяльності Головного управління Національної поліції в Дніпропетровській області супровідним листом від 06.01.2022 року № 68/103/011-2022 направило до Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ замовлення щодо проведення наукового дослідження на тему: «Підстави та порядок застосування заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у формі адміністративного затримання».

Також науково-практичні рекомендації були підготовлені відповідно до п. 2.2.5. Плану роботи навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем превентивної діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ на 2021-2022 навчальний рік, та діючої наукової теми навчально-наукової лабораторії з дослідження проблем превентивної діяльності факультету підготовки фахівців для підрозділів превентивної діяльності Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ «Нормативно-правові та організаційні засади превентивної діяльності підрозділів Національної поліції»

(державний реєстраційний номер 0120U103186). Проведене теоретичне дослідження сприятиме вирішенню визначеного кола завдань на практиці.

У науково-практичних рекомендаціях авторами досліджено правові підстави адміністративного затримання; визначені строки адміністративного затримання, яке мають право застосовувати поліцейські; відмежовано адміністративне затримання правопорушника від інших, схожих за своїм змістом заходів (доставлення, привід, адміністративний арешт, тимчасове затримання транспортних засобів затримання в рамках кримінального провадження). Крім того, науково-методичні рекомендації містять зміст компетенція поліцейського щодо застосування адміністративного затримання та напрями її удосконалення; визначено особливості надання безоплатної правової допомоги під час адміністративного затримання особи; досліджено проблеми облаштування місць для доставлених та затриманих при відділеннях поліції, а також проаналізована процедура оскарження адміністративного затримання.

Наведені у науково-практичних рекомендаціях положення відповідають чинному законодавству України, мають практичну спрямованість та можуть бути використані під час застосування адміністративного затримання підрозділами Національної поліції, іншими правоохоронними органами, а також у навчальному процесі вищих навчальних закладів МВС України зі специфічними умовами навчання.

РОЗДІЛ 1 ПРАВОВІ ПІДСТАВИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ

Адміністративне затримання, як захід обмеження права на свободу та особисту недоторканність

Адміністративне затримання – це захід забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, що обмежує або тимчасово позбавляє людину її права на свободу та особисту недоторканність.

На законодавчому рівні зміст поняття «затримання» як адміністративно-процесуального заходу не розкрито, однак аналіз положень законодавства України дає підстави вважати, що під затриманням законодавець розуміє не лише обмеження свободи особи, яка підозрюється у вчиненні злочину, щодо якої обрано запобіжний захід взяття під варту, обвинуваченої особи (тобто кримінально-процесуальні заходи), але й адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення (тобто адміністративно-процесуальний захід)¹.

Згідно з правовою позицією Конституційного Суду України затримання треба розуміти і як тимчасовий запобіжний кримінально-процесуальний, і як адміністративно-процесуальний заходи, застосування яких обмежує право на свободу та особисту

¹ Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011 у справі № 1-28/2011 за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення та пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» (справа про строки адміністративного затримання). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-11#Text> (звернення: 14.12.2022).

недоторканність індивіда².

Отже, адміністративне затримання є тимчасовим заходом, який обмежуючи чи позбавляючи особу її права на свободу та особисту недоторканність забезпечує реалізацію адміністративно-деліктних заходів, спрямованих та охорону прав і свобод громадян, власності, конституційного ладу України, прав і законних інтересів підприємств, установ і організацій, встановленого правопорядку, зміцнення законності, запобігання правопорушенням, виховання громадян у дусі точного і неухильного додержання Конституції і законів України, поваги до прав, честі і гідності інших громадян, до правил співжиття, сумлінного виконання своїх обов'язків, відповідальності перед суспільством³ з дотриманням основоположних принципів верховенства права до дотримання прав і свобод людини.

Адміністративне затримання нерозривно пов'язане із використанням та здійсненням людиною її права на свободу та особисту недоторканність, а відтак, є тим заходом державного примусу, що впливає на права і свободи людини.

Нормою ст. 21 Конституції України⁴ визначено, що усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. У ч. 2 ст. 22 Конституції України говориться про те, що конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані.

Більш детально зміст та розуміння права на свободу та особисту недоторканність сфокусовано у ст. 29 Конституції України. Відповідно до ст. 29 Конституції України кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки

² Рішення Конституційного Суду України від 26 червня 2003 року № 12-рп/2003 у справі 1-15/2003 за конституційним поданням 56 народних депутатів України про офіційне тлумачення положень частин першої, третьої статті 80 Конституції України, частини першої статті 26, частин першої, другої, третьої статті 27 Закону України «Про статус народного депутата України» та за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України про офіційне тлумачення положення частини третьої статті 80 Конституції України стосовно затримання народного депутата України (справа про гарантії депутатської недоторканності). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v012p710-03#Text> (звернення: 14.12.2022).

³ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7 грудня 1984 року. ст.1 - ст.212²⁴). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>; (ст.213 - ст.330). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text> (дата звернення: 12.12.2022).

⁴ Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-vp#Text> (дата звернення: 12.12.2022).

на підставах та в порядку, встановлених законом. У разі нагальної необхідності запобігти злочинові чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою. Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правничою допомогою захисника. Кожний затриманий має право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання. Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого.

По суті зазначена конституційна норма є результатом рецепції світового розуміння та сприйняття фундаментальних прав і свобод людини, сформульованих у Загальній декларації прав людини⁵, у ст. 3 якої кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність.

Темпоральний вимір права та його розвитку дозволяє сформулювати висновок про те, що вказане право не є абсолютним, а владними елітами, суб'єктами законотворчості ухвалюються норми права, які визначаються як загальнообов'язкові правила поведінки, що визначають підстави для обмеження права на свободу та особисту недоторканність. Одним із таких підстав є затримання. Відомо, що напрацьовано декілька процесів, які урегульовують відносини із застосування заходів адміністративного примусу: кримінальний процес і адміністративно-деліктний процес (процес провадження у справах про адміністративні правопорушення). Завдячуючи прискіпливим науковим дослідженням, а також їх кількості, процедура затримання в кримінальному процесі знайшла ефективне правове регулювання, тоді як застосування затримання як заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення не має відповідного якісного правового регулювання, що свідчило б про існування наукових доктрин у формуванні норм права, призначенням яких було б ефективне, перш за все з огляду на дотримання прав і свобод людини, урегулювання застосування даного виду заходів забезпечення провадження у справах

⁵ Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 12.12.2022).

про адміністративні правопорушення⁶.

Коротко здійснимо міжнародно-правовий екскурс, який дозволить визначити міжнародні стандарти, які мають бути дотримані під час адміністративного затримання та дозволять істотно розширити правовий кругозір та збагатити правову культуру юриста і правоохоронця, суб'єктів, уповноважених здійснювати адміністративне затримання особи.

Як відомо, на Європейському континенті питання прав і свобод людини та громадянина знайшли свій вираз перш за все у локальному (регіональному) міжнародному документі, який став виразником правових ідей у сфері прав і свобод людини для європейських країн, що розбудовували демократичний устрій після Другої Світової Війни.

Відповідно до ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод⁷ кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом: а) законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом; б) законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом; с) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення, або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення; д) затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу; е) законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг; ф) законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції.

Кожен, кого заарештовано, має бути негайно поінформований зрозумілою для нього мовою про підстави його арешту і про будь-яке обвинувачення, висунуте проти нього.

⁶ Самбор М.А. Адміністративне затримання: доктрина, законодавство, правозастосування. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2021. Вип. 1 (93). С. 200.

⁷ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#top (дата звернення: 12.12.2022).

Кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями підпункту «с» пункту 1 ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, має негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і йому має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Таке звільнення може бути обумовлене гарантіями з'явитися на судове засідання.

Кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним.

Кожен, хто є потерпілим від арешту або затримання, здійсненого всупереч положенням цієї статті, має забезпечене правовою санкцією право на відшкодування.

Підсумовуючи, зауважимо, що примітним є те, що саме кожній людині належить право на свободу та особисту недоторканність, обмеження якого є винятками з правил, а не навпаки, і застосування державою в особі її компетентних органів відповідних заходів адміністративного затримання особи мають здійснюватися у неухильній відповідності з нормами закону, що передбачає фундаментальні складові для застосування державного примусу, пов'язаного із обмеженням чи тимчасовим позбавленням людини її прав, а саме: визначення у законі та легітимного очікування поведінки відповідних представників державного апарату щодо застосування у конкретних суспільних відносинах адміністративного затримання, яке має бути необхідним у демократичному і правовому суспільстві.

Не дивлячись на те, що згадана норма Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод веде мову про кримінальне переслідування, а відтак і про кримінально-процесуальні норми, Європейський суд з прав людини чітко виклав свою правову позицію, що ґрунтується на принципі верховенства права, дотриманні прав і свобод людини, відповідно до якої ряд адміністративно-деліктних процедур з огляду на зміст їх заходів та їх вплив на права і свободи людини, прирівнюються до кримінально-процесуального права, а відтак можливе застосування аналогії закону і права.

До кримінально-процесуального аспекту статті 6 можуть належати наступні адміністративні правопорушення: порушення правил дорожнього руху, які караються штрафами, обмеженнями водійських прав, такими як зняття балів або призупинення чи скасування водійських прав («Луц проти Німеччини» (*Lutz v. Germany*), § 182; «Шмауцер проти

Австрії» (*Schmautzer v. Austria*); «Малідж проти Франції» (*Malige v. France*); «Марчан проти Хорватії» (*Marčan v. Croatia*); «Ігор Паскарі проти Республіки Молдова» (*Igor Pascari v. the Republic of Moldova*), §§ 20-23); Порухення правил співмешкання або порушення громадського порядку («Лауко проти Словаччини» (*Lauko v. Slovakia*); «Николета Георге проти Румунії» (*Nicoleta Gheorghe v. Romania*), §§ 25-26); Порухення законодавства у сфері соціального захисту («Хусейн Туран проти Туреччини» (*Hüseyin Turan v. Turkey*), §§ 18-21, неповідомлення про працевлаштування, незважаючи на легкість накладеного штрафу); Адміністративне правопорушення за виготовлення і розповсюдження документів, що розпалюють етнічну ненависть, покаране адміністративним попередженням і конфіскацією згаданої публікації («Балсіте-Лідейкієне проти Литви» (*Balsytė-Lideikienė v. Lithuania*), § 61); Адміністративне правопорушення, пов'язане з проведенням громадських зібрань («Каспаров та інші проти Росії» (*Kasparov and Others v. Russia*), § 39-45; «Михайлова проти Росії» (*Mikhaylova v. Russia*), §§ 50-75)⁸.

Європейський суд з прав людини у рішенні від 18 лютого 2010 року у справі «Гарькавий проти України» зазначив, що особа не може бути позбавлена або не може позбавлятися свободи (див. рішення у справі «Вікс проти Сполученого Королівства» (*Weeks v. the United Kingdom*), 2 березня 1987 року, п. 40, Series A no. 114), крім випадків, встановлених у пункті 1 статті 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Цей перелік винятків є вичерпним (див. рішення у справі «Лабіта проти Італії» (*Labita v. Italy*) [GC], № 26772/95, п. 170, ECHR 2000-IV, і «Куїнн проти Франції» (*Quinn v. France*), 22 березня 1995, п. 42, Series A no. 311), і лише вузьке тлумачення цих винятків відповідає цілям цього положення, а саме – гарантувати, що нікого не буде свавільно позбавлено свободи (див. рішення у справах «Енгель та інші проти Нідерландів» (*Engel and Others v. the Netherlands*), 8 червня 1976 року, п. 58, Series A no. 22, і «Амур проти Франції» (*Amuur v. France*), 25 червня 1996 року, п. 42 Reports 1996-III)⁹.

Відсутність єдності практики застосування адміністративного затримання зумовлює різну юридичну практику щодо оформлення адміністративного затримання, а також оцінки доказів адміністративного

⁸ Посібник із статті 6 Європейської конвенції з прав людини. Право на справедливий суд (кримінально-процесуальний аспект). Оновлено 31 грудня 2019 року. С. 13-14. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_6_criminal_UKR.pdf (дата звернення: 12.12.2022).

⁹ Рішення у справі «Гарькавий проти України» (Заява № 25978/07) від 18 травня 2010 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_544#Text (дата звернення: 14.12.2022).

правопорушення з огляду на допустимість їх отримання¹⁰.

Отож компіляція та аналіз норм позитивного права, урахування результатів судової практики та досвіду практики правозастосування у адміністративно-деліктному провадженні під час застосування адміністративного затримання, спираючись на усталену правову доктрину, сприятиме формуванню єдиної юридичної практики адміністративного затримання особи у адміністративно-деліктному провадженні, як заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, з огляду на принципи верховенства права, дотримання прав і свобод людини, законності, а також визначить оптимальні вектори розвитку національного адміністративно-деліктного законодавства України, з огляду на юридичну визначеність, правові очікування та необхідність у демократичному суспільстві.

Правові підстави адміністративного затримання

Одним із ефективних засобів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, припинення та документування адміністративних правопорушень є адміністративне затримання, котре спричиняє обмеження ряду прав і свобод людини або й узагалі – позбавлення прав і свобод на імперативно визначений у законодавстві України час¹¹.

Адміністративне затримання – це винятковий захід забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, оскільки є найбільш суворим з усіх перерахованих у ст. 260 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) та обмежує людину в значній кількості прав і свобод, а деяких з таких прав повністю позбавляє людину, щодо якої такий захід застосовано. На нашу думку, застосування адміністративного затримання повинно бути виправданим досягненням легітимної мети, сумірним вчиненому адміністративному правопорушенню та заподіяної останнім шкоди особистим та суспільним

¹⁰ Самбор М.А. Адміністративне затримання: доктрина, законодавство, правозастосування. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2021. Вип. 1 (93). С. 208.

¹¹ Самбор М.А. Адміністративне затримання: відповідність норм КУпАП суспільним потребам та сучасному стану дотримання прав і свобод людини. *Вісник ХНУВС – Bulletin of KhNUA*. 2020. № 2 (89). С. 198.

відносинам¹².

Порушуючи питання правового регулювання адміністративного затримання, визначальним є розуміння законодавства, норми якого покликані урегулювати суспільні відносини відповідно до схваленого державою зразку поведінки фізичної особи¹³ у відповідних суспільних відносинах.

Поняття «законодавство» є одним із ключових понять як для матеріального адміністративно-деліктного законодавства, що представлено нормами КУпАП, так і для процесуальних норм, що містяться у вказаному кодифікованому нормативно-правовому акті. Незважаючи на таке поширення вказаного поняття в загальній та особливій частині КУпАП, зміст останнього не розкривається в нормах КУпАП¹⁴. Спираючись на офіційне тлумачення конституційних норм, здійснене Конституційним Судом України, а також ураховуючи здобутки академічної юридичної науки та сформовані природно-правові доктрини розуміння поняття «законодавство», з дотриманням даних конституційних положень саме законами України повинні визначатися повноваження органів виконавчої влади та місцевого самоврядування. Визначення компетенції вказаних органів, зокрема Національної поліції, у тому числі й щодо складання протоколів про адміністративні правопорушення, збору доказів винуватості/невинуватості особи, застосування адміністративного затримання, розгляду справ про адміністративні правопорушення, поза законодавчими нормами свідчить про пряме ігнорування Конституції та законів України¹⁵. Отже, правове регулювання застосування адміністративного затримання поліцейськими, можливе виключно законодавчими нормами, а відтак – винятково Законами України.

Саме із виконанням норм законодавства пов'язується діяльність усіх державних органів, у тому числі й органів Національної поліції України.

¹² Самбор М.А. Адміністративне затримання: доктрина, законодавство, правозастосування. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е.О. Дідоренка*. 2021. Вип. 1 (93). С. 203.

¹³ Пам'ятаймо, що відповідно до ст. 24 Цивільного кодексу України, для позначення людини, як учасника правовідносин, використовується поняття «фізична особа».

¹⁴ Самбор М., Самбор А. «Законодавство» у нормах про адміністративну відповідальність: питання наповнення змісту та його уніфікованість. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної ради України*. 2014. № 5. С. 88.

¹⁵ Самбор М., Самбор А. «Законодавство» у нормах про адміністративну відповідальність: питання наповнення змісту та його уніфікованість. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної ради України*. 2014. № 5. С. 90.

У ст. 1 Закону України «Про Національну поліцію»¹⁶ визначено, що Національна поліція України (поліція) – це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку.

Відповідно до ч. 2 ст. 6 Конституції України органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України. у конституційній нормі, що міститься у ч. 2 ст. 19 Конституції України зазначається, що органи законодавчої, виконавчої та судової влади здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України.

У своїй діяльності поліція керується

- 1) Конституцією України,
- 2) міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України,
- 3) Законом України «Про Національну поліцію» та іншими законами України,
- 4) актами Президента України
- 5) постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України,
- 6) актами Кабінету Міністрів України,
- 7) виданими відповідно до них актами Міністерства внутрішніх справ України,
- 8) іншими нормативно-правовими актами, зазначається у ч. 1 ст. 3 Закону України «Про Національну поліцію».

Отже, зазначена законодавча норма, додатково підкреслює згадані вище конституційні приписи щодо організації діяльності Національної поліції України, як органу виконавчої влади, а також формулює ієрархію цих нормативних актів та ієрархію норм, що у них містяться, спрямованих на утворення єдиної узгодженої системи правового регулювання діяльності органів Національної поліції України з метою ефективного виконання завдань та функцій держави, що стоять перед цим органом, з урахуванням інтересів суспільства, у відповідності до принципів верховенства права, дотримання прав, свобод та інтересів людини і громадянина.

Адміністративне затримання провадиться поліцейськими на

¹⁶ Про Національну поліцію: закон України від 2 липня 2015 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 12.12.2022).

підставі норм законодавства України. Систему правових підстав, які гарантують права, свободи та законні інтереси людини та громадянина складають норми Конституції України, міжнародних нормативно-правових актів, які ратифіковані нашою державою, законів України та інших підзаконних нормативно-правових актів. Розглянемо окремі норми вітчизняного законодавства, які безпосередньо впливають на компетенцію поліцейського під час застосування такого виду заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, як адміністративне затримання.

Основним законодавчим актом України є Конституція України¹⁷, яка закріплює право кожної людини на життя, повагу до її гідності, на свободу та особисту недоторканність, тощо. Ці права, як невід'ємна частина правового статусу особистості, проголошені у вітчизняному праві, а також у загальновизнаних принципах та нормах міжнародного права. Наділяючи людей правом недоторканності особистості, Закон водночас покладає на державні органи у ряді випадків обов'язок вживати заходів примусу, що продиктовано інтересами всього суспільства. Основні засади прав людини, закріплені в Конституції України:

Стаття 27 Конституції України.

Кожна людина має невід'ємне право на життя.

Ніхто не може бути свавільно позбавлений життя. Обов'язок держави - захищати життя людини.

Кожен має право захищати своє життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань.

Стаття 28 Конституції України.

Кожен має право на повагу до його гідності.

Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню.

Жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідкам.

¹⁷ Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

Стаття 29 Конституції України.

Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність.

Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом.

У разі нагальної необхідності запобігти злочині чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.

Кожному заарештованому чи затриманому має бути невідкладно повідомлено про мотиви арешту чи затримання, роз'яснено його права та надано можливість з моменту затримання захищати себе особисто та користуватися правничою допомогою захисника.

Кожний затриманий має право у будь-який час оскаржити в суді своє затримання.

Про арешт або затримання людини має бути негайно повідомлено родичів заарештованого чи затриманого.

Стаття 32 Конституції України.

Ніхто не може зазнавати втручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України.

Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини.

Кожний громадянин має право знайомитися в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, установах і організаціях з відомостями про себе, які не є державною або іншою захищеною законом таємницею.

Кожному гарантується судовий захист права спростувати недостовірну інформацію про себе і членів своєї сім'ї та права вимагати вилучення будь-якої інформації, а також право на відшкодування матеріальної і моральної шкоди, завданої збиранням, зберіганням, використанням та поширенням такої недостовірної інформації.

Аналіз конституційних норм дозволяє зробити висновок, що гарантування прав людини державою відбувається навіть за умов застосування адміністративного затримання особи, тобто обмеження окремих прав людини (наприклад, права на вільне пересування) поліцейськими.

Міжнародно-правові норми, як великий масив декларативних положень, зобов'язують держав, що ратифікували їх, дотримуватися основоположних ідей та відображати їх у вітчизняному законодавстві, а також дотримуватися в діяльності правозастосовчих органів, у тому числі діяльності поліцейських структур. Розглянемо такі положення більш детально.

Сучасне розуміння прав людини склалося після Другої світової війни. Кульмінацією цього процесу стало проголошення Загальної декларації прав людини Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 р¹⁸. Загальна декларація прав людини ООН є основоположним актом міжнародного права у сфері прав людини, а також невід'ємною частиною національного законодавства України й важливим джерелом конституційного права України. Чимало її положень та ідей знайшли відображення й закріплення в окремих положеннях другого розділу Конституції України¹⁹. Позицію міжнародної спільноти щодо забезпечення прав людини під час затримання особи можна побачити в таких нормах Загальної декларації прав людини:

Загальна декларація прав людини

Стаття 3

Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність.

Загальна декларація прав людини

Стаття 5

Ніхто не повинен зазнавати тортур, або жорстокого, нелюдського, або такого, що принижує його гідність, поводження і покарання.

¹⁸ Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text

¹⁹ Алмаші І.М. Загальна декларація прав людини ООН як джерело конституційного права України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Серія ПРАВО. Випуск 32. Том 1. С. 92-97

Загальна декларація прав людини

Стаття 9

Ніхто не може зазнавати безпідставного арешту, затримання або вигнання.

Підсумувати, що норми Загальної декларації прав людини наголошують на законності застосовуваних, зокрема поліцейськими, заходів обмеження волі, дотриманні основоположних прав людини. Запровадження у національне законодавство висловлених положень вважаємо цілком повним та таким, що відповідає міжнародно-правовим стандартам у цій сфері.

Починаючи з 1997 року Україна є членом Конвенції про захист прав і основних свобод людини²⁰. Держави, які ратифікували Конвенцію, взяли на себе зобов'язання згідно зі статтею 1 Конвенції гарантувати кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, визначені в Розділі 1 цієї Конвенції. В рамках нашого дослідження на увагу заслуговують такі норми Конвенції про захист прав і основних свобод людини:

СТАТТЯ 2

Право на життя

Право кожного на життя охороняється законом. Нікого не може бути умисно позбавлено життя інакше ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання.

СТАТТЯ 3

Заборона катування

Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.

²⁰ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

СТАТТЯ 5

Право на свободу та особисту недоторканність

Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом:

- a) законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом;
- b) законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом;
- c) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення, або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;
- d) затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу;
- e) законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг;
- f) законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції.

2. Кожен, кого заарештовано, має бути негайно поінформований зрозумілою для нього мовою про підстави його арешту і про будь-яке обвинувачення, висунуте проти нього.

3. Кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями підпункту "с" пункту 1 цієї статті, має негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і йому має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Таке звільнення може бути обумовлене гарантіями з'явитися на судові засідання.

4. Кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним.

5. Кожен, хто є потерпілим від арешту або затримання, здійсненого всупереч положенням цієї статті, має забезпечене правовою санкцією право на відшкодування.

СТАТТЯ 8

Право на повагу до приватного і сімейного життя

1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

На жаль, положення чинного законодавства України в частині провадження у справах про адміністративні правопорушення не в повній мірі відповідають стандартам захисту прав приватних осіб, гарантованих положеннями Конвенції, зокрема статтею 6 ("Право на справедливий судовий розгляд"). Чинна редакція Кодексу України про адміністративні правопорушення містить ряд недоліків, які потребують виправлення в світлі вимог статті 6 Конвенції.

В рамках нашого дослідження актуальним вважаємо звернути увагу на процедуру застосування адміністративного затримання як форми позбавлення волі. Даний захід забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення потребує певного вдосконалення з метою відповідності нормам міжнародних актів. Насамперед, необхідно компенсувати процесуально-правовий статус затриманої особи, зокрема, через надання їй права не лише оскаржувати відповідне рішення в суді, але й вимагати відшкодування збитків, завданих затриманням на подовжений строк. На даному етапі розвитку державності в українському законодавстві такі опції є недоступними для осіб, затриманих в рамках провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Також, на наш погляд, доречним є внесення змін до норм КУпАП, що регулюють перебіг строку затримання. Зокрема, норма частини 6 статті 263 КУпАП у чинній редакції дозволяє зловживати тривалістю доставлення порушника для складення протоколу з метою прихованого подовження строку адміністративного затримання. За своїм змістом процедура доставлення дорівнює адміністративному затриманню, оскільки в обох випадках особа правопорушника позбавляється права на

вільне пересування²¹. Таким чином, логічним вважаємо включення тривалості доставлення особи правопорушника у загальний строк адміністративного затримання.

Тому, щоб виконати свої міжнародні зобов'язання та уникнути визнання Європейським судом з прав людини порушення статті 6 Конвенції в кожному випадку оскарження несправедливості судового розгляду справи про адміністративні правопорушення в Україні, необхідно внести зміни до процесуального законодавства, а саме - КУпАП. Такі зміни також дозволять уникнути значних витрат у державному бюджеті, пов'язаних із виплатою справедливої компенсації та відшкодуванням інших витрат, згідно з рішенням Європейського суду.

Отже, з метою приведення положень чинного законодавства у відповідність до Конвенції нагальною потребою є удосконалення норм, що регулюють процедуру адміністративного затримання, що у свою чергу відповідатиме проголошеному конституційному принципу верховенства права, сприятиме усуненню проблем при практичному застосуванні положень чинного законодавства.

На основі положень Загальної декларації прав людини у 1966 р ООН розробила та прийняла такий загальнообов'язковий юридичний документ, як Міжнародний пакт про громадянські та політичні права²²:

Стаття 9

1. Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути піддано свавільному арешту чи триманню під вартою. Нікого не може бути позбавлено волі інакше, як на підставах і відповідно до такої процедури, які встановлено законом.

2. Кожному заарештованому повідомляються при арешті причини його арешту і в терміновому порядку повідомляється будь-яке пред'явлене йому обвинувачення.

3. Кожна заарештована або затримана за кримінальним обвинуваченням особа в терміновому порядку доставляється до судді чи до іншої службової особи, якій належить за законом право здійснювати судову владу, і має право на судовий розгляд протягом розумного строку або на звільнення. Тримання під вартою осіб, які чекають судового розгляду, не має бути загальним правилом, але

²¹ Вакуленко Т.О. Соловійов О.В. Відповідність окремих положень Кодексу України про адміністративні правопорушення вимогам статті 6 Конвенції про захист прав та основних свобод людини. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4386

²² Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text

звільнення може ставитись у залежність від подання гарантій явки на суд, явки на судовий розгляд у будь-якій іншій його стадії і, в разі необхідності, явки для виконання вироку.

4. Кожному, хто позбавлений волі внаслідок арешту чи тримання під вартою, належить право на розгляд його справи у суді, щоб цей суд міг невідкладно винести постанову щодо законності його затримання і розпорядитися про його звільнення, якщо затримання є незаконним.

5. Кожен, хто був жертвою незаконного арешту чи тримання під вартою, має право на компенсацію, якій надано позовної сили.

Пакт дублює проголошені в Загальній декларації прав людини права, які мають гарантуватися державами-учасниками, у тому числі під час адміністративного затримання, дає підстави для оскарження порушених правоохоронними органами прав в людини в Європейському суді.

Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання (1984 р.)²³ безпосередньо виступає проти жорстокого поводження з затриманими особами.

Враховуючи це, неурядова організація Amnesty International неодноразово закликала український уряд навчати співробітників правоохоронних органів положенням щодо заборони катувань та жорстокого поводження із затриманими, включаючи згвалтування. Зі звітів, отриманих вищезазначеними міжнародними неурядовими організаціями, можна побачити, що працівникам правоохоронних органів бракує достатньої обізнаності та підготовки щодо заборони тортур²⁴.

Стаття 10

1. Кожна держава-сторона повною мірою забезпечує включення навчальних матеріалів та інформації про заборону катувань до програм підготовки персоналу правових органів, цивільного чи військового медичного персоналу, державних посадових осіб, які можуть мати відношення до утримання під вартою й допитів осіб, які зазнали будь-якої форми арешту, затримання чи ув'язнення, або до

²³ Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання від 10.12.1984. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text

²⁴ Коментардо Третьоїперіодичноїдоповіді,поданоїКомісіїОрганізаціїОб'єднаних Націй проти катувань // <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1157721011>

поводження з ними.

2. Кожна держава-сторона включає цю заборону до правил чи інструкцій, які стосуються обов'язків і функцій будь-яких таких осіб.

Стаття 11

Кожна держава-сторона розглядає правила, інструкції, методи і практику щодо допиту, а також умови утримання під вартою й поведження з людьми, які піддані будь-якій формі арешту, затримання чи ув'язнення на будь-якій території, що перебуває під її юрисдикцією, з тим, щоб не допускати жодних випадків катувань.

Відповідно до Факультативного протоколу²⁵ місце утримання під вартою – це місце, що знаходиться під юрисдикцією та контролем держави, де утримуються чи можуть утримуватися особи, позбавлені волі, за розпорядженням державного органу чи за його вказівкою, або з його відома чи мовчазної згоди (місце утримання під вартою).

Згідно з Факультативним протоколом²⁶, позбавлення волі означає будь-яку форму утримання під вартою чи тюремного ув'язнення або поміщення особи в державне чи приватне місце утримання під вартою, яке ця особа не має права залишити за власним бажанням, за наказом будь-якого судового, адміністративного чи іншого органу.

Відповідно до сказано акцентуємо увагу на відсутності місця для доставлених та затриманих в рамках адміністративного провадження у відділеннях поліції, а якщо такі місця існують, то їх рівень не відповідає міжнародним стандартам. Про це детальніше ми будемо говорити у наступних розділах роботи.

Також в рамках дослідження даної Конвенції варто звернути увагу на відсутність спеціальних органів в системі Національної поліції, які б контролювали дотримання прав і свобод затриманих осіб у відділенні поліції, зокрема це стосується умов тримання та протидії жорстокому поведженню. З огляду на сказане слід посилити роль Уповноваженого з прав людини в діяльності Національної поліції та підвищити стандарти адміністративного затримання, як на державному, так і на місцевому

²⁵ Факультативний протокол до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження та покарання від 18.12.2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_f48#Text

²⁶ Факультативний протокол до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поведження та покарання від 18.12.2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_f48#Text

рівнях.

Конвенція про права дитини (1989 р.)²⁷ – спеціальний міжнародно-правовий офіційний документ, який безпосередньо гарантує дітям дотримання прав, у тому числі у випадку їх затримання в рамках провадження у справах про адміністративні правопорушення.

Під час адміністративного затримання дитини, а затримувати поліцейські мають право особу, яка вчинила адміністративне правопорушення, тобто після досягнення дитиною 16 років, її права та свободи мають бути дотримані у повному обсязі. Окремий акцент необхідно зробити на забороні жорстокого поводження з дитиною під час застосування такого заходу.

Стаття 37

Держави-учасниці забезпечують, щоб:

а) жодна дитина не піддавалась катуванням та іншим жорстоким, нелюдським або принижуючим гідність видам поводження чи покарання. Ні смертна кара, ні довічне тюремне ув'язнення, які не передбачають можливості звільнення, не призначаються за злочини, вчинені особами, молодшими 18 років;

б) жодна дитина не була позбавлена волі незаконним або свавільним чином. Арешт, затримання чи тюремне ув'язнення дитини здійснюються згідно з законом та використовуються лише як крайній захід і протягом якомога більш короткого відповідного періоду часу;

в) гуманне ставлення до кожної позбавленої волі дитини і повагу до гідності її особи з урахуванням потреб осіб її віку. Зокрема, кожна позбавлена волі дитина має бути відокремлена від дорослих, якщо тільки не вважається, що в найкращих інтересах дитини цього не слід робити, та мати право підтримувати зв'язок із своєю сім'єю шляхом листування та побачень, за винятком особливих обставин;

г) кожна позбавлена волі дитина мала право на негайний доступ до правової та іншої відповідної допомоги, а також право оспорювати законність позбавлення її волі перед судом чи іншим компетентним, незалежним і безстороннім органом та право на невідкладне прийняття ними рішень щодо будь-якої такої процесуальної дії.

²⁷ Конвенція про права дитини від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

Крім того, маємо зважити наявні норми позитивного права щодо доставлення, яке не є адміністративним затриманням, з огляду на норми КУпАП та міжнародними прецедентами, сформованими Європейським судом з прав людини. Водночас доставлення тісно пов'язано із адміністративним затриманням та «вплітається» у адміністративне затримання.

Наприклад, враховуючи правові позиції Європейського суду з прав людини у справі «*Zelčs v. Latvia*», законність доставлення особи службовим автомобілем поліції без адміністративного затримання ставить під сумнів допустимість²⁸ отриманих доказів винуватості такої особи.

Пряме застосування вказаних рішень ЄСПЛ, на наш погляд, суперечить фундаментальному положенню ухвалення Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», сформульованому в преамбулі цього Закону, де зазначається, що об'єктом регулювання норм закону є відносини, пов'язані з виконанням рішень ЄСПЛ саме у справах проти України. Таким чином, регулювання застосування положень рішень ЄСПЛ щодо третіх держав у національній правовій системі України відсутнє. Однак, відсутність норм позитивного права у регулюванні суспільних відносин із застосування практики ЄСПЛ щодо третіх держав не означає того, що вказану практику слід відкидати та ті прогресивні положення, обґрунтування не слід використовувати. На наш погляд, використання рішень ЄСПЛ у справах щодо третіх держав у національному законодавстві та правозастосовній практиці можливо виключно крізь призму втілення принципу верховенства права в українському правовому середовищі відповідно до європейських стандартів, коли обґрунтування та мотивування розуміння змісту норм Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод використовуються з метою формування правових позицій розуміння фундаментальних принципів права і законодавства України, спрямованих на утвердження прав, свобод, інтересів людини і громадянина. Вважаємо, що вітчизняне законодавство потребує вдосконалення в цьому напрямку, що усуне будь-які сумніви у використанні та застосуванні рішень ЄСПЛ щодо третіх держав під час врегулювання суспільних відносин зі здійснення права на свободу

²⁸ Самбор М. А. Огляд на стан сп'яніння: особливості правового регулювання та дотримання прав і свобод людини. *Право і безпека*. 2020. № 2 (77). С. 43.

мирних зібрань²⁹.

Основним вітчизняним нормативно-правовим актом, який регламентує підстави та порядок адміністративного затримання в Україні є Кодекс України про адміністративні правопорушення³⁰.

Кодекс України про адміністративні правопорушення регламентує певні дії, спрямовані на обмеження права на особисту недоторканність та свободу пересування, серед яких можна виділити адміністративне затримання, доставлення та привід. Звичайно ж, кожна з перерахованих дій означає різні за своїми підставами, цілями та засобами процедури, але сутність у них однакова – обмеження конституційного права громадян на особисту недоторканність.

Загальні засади адміністративного затримання передбачають: відповідно до ч. 1 ст. 260 КУпАП у випадках, прямо передбачених законами України, *з метою:*

- 1) *припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу,*
- 2) *встановлення особи,*
- 3) *складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим,*

4) *забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення*

допускаються адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення осіб від керування транспортними засобами, морськими, річковими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Таким чином існує 4 виключні підстави для застосування адміністративного затримання особи.

Актуальним в контексті аналізу норм вітчизняного та міжнародного

²⁹ Самбор М. А. Використання положень Рішень Європейського суду з прав людини по захисту права на свободу мирних зібрань у справах щодо третіх держав в українському правовому просторі. *Журнал європейського і порівняльного права*. 2020. Випуск 12 (1-2). С. 99.

³⁰ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № **8073-X**. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>

законодавства вважаємо уніфікацію термінології, пов'язаної із застосуванням поліцейськими заходів обмеження права пересування, наприклад, терміном «затримання». Подібна практика притаманна багатьом зарубіжним державам, наприклад, Великій Британії, в якій будь-яке тимчасове обмеження свободи громадянина називається арештом, включаючи і кримінально-процесуальне затримання³¹.

Адміністративне затримання жорстоко ущемляє честь і гідність громадян, має сильний психологічний вплив. Для цього необхідні чіткі нормативно-правові положення щодо підстав і порядку затримання. Але, на жаль, єдиного законодавчого акта, який би встановлював підстави, строки, вичерпний перелік посадових осіб і органів, уповноважених здійснювати затримання, правовий статус затриманих, основні правила і заходи, на які поширюється це положення, немає.

Відповідно до ч. 2 ст. 260 КУпАП порядок адміністративного затримання, особистого огляду, огляду речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення осіб від керування транспортними засобами, морськими, річковими, малими, спортивними суднами або водними мотоциклами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо вживання лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, з метою, передбаченою цією статтею, визначається цим Кодексом та іншими законами України.

Важливим для забезпечення законності у діяльності органів Національної поліції України під час застосування такого заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення як адміністративне затримання особи, є встановлення моменту адміністративного затримання. На жаль, у нормах КУпАП вказане питання не розв'язане. Такий стан справ для вирішення зазначеного питання змушує користуватися аналогією закону та звертатися до Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України).

У ст. 209 КПК України зазначається, що особа є затриманою з моменту, коли вона:

- 1) силою,
- 2) через підкорення наказу
змушена залишатися
 - 1) поряд із уповноваженою службовою особою,
 - 2) в приміщенні, визначеному уповноваженою службовою

³¹ Police and Criminal Evidence Act (PACE) Section 24, 25.

особою.

Таким чином, моментом адміністративного затримання є той елемент суспільних відносин, коли поліцейський для виконання вищезазначених повноважень поліції щодо протидії, припинення чи документування адміністративних правопорушень обирає, як ефективний захід – застосування адміністративного затримання. До таких моментів належить віддання наказу (розпорядження), вимоги особі, яка вчинила адміністративне правопорушення залишатися поряд із поліцейським, пройти, проїхати до службового адміністративного приміщення поліції або штабу громадського формування з охорони громадського (публічного) порядку і державного кордону, громадського пункту з охорони громадського (публічного) порядку, у приміщення виконавчого органу міської, сільської, селищної ради. Крім того, ураховуючи обставини події, неможливості реалізувати заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення без застосування сили, моментом адміністративного затримання буде момент застосування до особи, яка вчинила адміністративне правопорушення та притягається до адміністративної відповідальності, сили.

Розглядаючи норми, що кореспондують нормам про застосування адміністративного затримання поліцейськими, зокрема визначення моменту адміністративного затримання у наслідок застосування сили, слід звернути увагу на положення ст. 44 Закону України «Про Національну поліцію», де наголошується на тому, що поліцейський може застосовувати фізичну силу, у тому числі спеціальні прийоми боротьби (рукопашного бою), для забезпечення особистої безпеки або/та безпеки інших осіб, припинення правопорушення, затримання особи, яка вчинила правопорушення, якщо застосування інших поліцейських заходів не забезпечує виконання поліцейським повноважень, покладених на нього законом. Поліцейський зобов'язаний письмово повідомити свого керівника, а той зобов'язаний повідомити прокурора про завдання особі тілесних ушкоджень унаслідок застосування фізичної сили.

Відтак, обов'язковим наслідком застосування адміністративного затримання у результаті реалізації заходів фізичного впливу (сили) є імперативна вимога про письмову доповідь керівникові органу (підрозділу) поліції про застосування такої сили для реалізації заходу забезпечення у справі про адміністративне правопорушення у виді адміністративного затримання для досягнення мети його застосування, для подальшого сповіщення прокурора. При цьому таке сповіщення прокурора здійснюється у разі наявності відомостей про завдання особі,

яка піддавалася адміністративному затриманню із застосуванням сили тілесних ушкоджень.

Ураховуючи таку позицію, доходимо висновку про те, що адміністративне затримання за своєю суттю відбувається й тоді, коли особа на місці вчинення правопорушення змушена залишатися поряд із уповноваженою особою на час складання протоколу про адміністративне правопорушення чи винесення відповідної постанови, оскільки особа не може залишити вказане місце без дозволу уповноваженої посадової особи та рухатися за обраним нею маршрутом, у наслідок чого обмежується право особи на пересування, а подекуди й особисту недоторканність, зокрема під час огляду чи поверхневої перевірки. Адже ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію», на наш погляд, недосконала з огляду на процесуальне оформлення відповідного превентивного заходу, оскільки не передбачає документальне оформлення вказаного превентивного заходу, хоча й має довести до відома особи нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи (ч. 2 ст. 31 Закону України «Про Національну поліцію»). У рівній мірі це стосується всіх видів адміністративних правопорушень та, чи не найвиразніше, фактичне адміністративне затримання як захід забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, спостерігається під час документування на місці вчинення адміністративного правопорушення, у тому числі в умовах скороченого адміністративного провадження, коли на місці події складається лише постанова у справі про адміністративне правопорушення³².

Важливою складовою адміністративного затримання є підстава його застосування, якою є вчинення особою адміністративного правопорушення. Відповідно до п. 1. ч. 2 ст. 262 КУпАП адміністративне затримання провадиться Національною поліцією осіб, які вчинили такі адміністративні правопорушення:

- 1) дрібне хуліганство,
- 2) домашнє насильство,
- 3) насильство за ознакою статі,
- 4) невиконання термінового заборонного припису,
- 5) порушення порядку організації і проведення зборів, мітингів, вуличних походів і демонстрацій,

³² Самбор М.А. Адміністративне затримання: відповідність норм КУпАП суспільним потребам та сучасному стану дотримання прав і свобод людини. *Вісник ХНУВС – Bulletin of KhNUA*. 2020. № 2 (89). С. 202-203.

- б) поширювання неправдивих чуток,
- 7) вчинення злісної непокори законному розпорядженню чи вимозі поліцейського, члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону, а також військовослужбовця чи образи їх,
- 8) публічних закликів до невиконання вимог поліцейського,
- 9) порушення призовниками, військовозобов'язаними, резервістами правил військового обліку,
- 10) порушення законодавства про оборону, мобілізаційну підготовку та мобілізацію,
- 11) проява неповаги до суду,
- 12) незаконний доступ до інформації в автоматизованих системах,
- 13) порушення правил про валютні операції,
- 14) порушення правил обігу наркотичних засобів або психотропних речовин,
- 15) незаконний продаж товарів або інших предметів,
- 16) дрібну крадіжки,
- 17) торгівля з рук у невстановлених місцях,
- 18) розпивання спиртних напоїв у громадських місцях чи появі у громадських місцях у п'яному вигляді, що ображає людську гідність і громадську мораль,
- 19) у випадках, коли є підстави вважати, що особа займається проституцією,
- 20) порушення правил дорожнього руху,
- 21) порушення правил полювання, рибальства і охорони рибних запасів та інших порушень законодавства про охорону і використання тваринного світу,
- 22) порушення правил перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні і транзитного проїзду через територію України,
- 23) а також в інших випадках, прямо передбачених законами України.

Закон України «Про Національну поліцію»³³ уповноважує поліцейських здійснювати адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, а також регламентує повноваження поліцейських щодо застосування поліцейських заходів під час адміністративного затримання. Даний нормативно-правовий акт, визначаючи компетенцію поліцейського щодо застосування

³³ Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

адміністративного затримання, гарантує забезпечення прав та свобод людини під час його реалізації. Необхідно відмітити, як позитивне, відмежування видів спеціальних заходів під час реалізації адміністративного затримання. Однак варто наголосити на необхідності чіткого відмежування адміністративного затримання від інших видів заходів обмеження вільного пресування особи в рамках норм Закону. Тобто акцентування саме на компетенції поліцейського щодо застосування адміністративного затримання.

Відповідно до п.п. 1-5, 8, 9 ч. 1 ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію» поліція здійснює превентивну та профілактичну діяльність, спрямовану на запобігання вчиненню правопорушень; виявляє причини та умови, що сприяють вчиненню кримінальних та адміністративних правопорушень, вживає у межах своєї компетенції заходів для їх усунення; вживає заходів з метою виявлення кримінальних, адміністративних правопорушень; припиняє виявлені кримінальні та адміністративні правопорушення; вживає заходів, спрямованих на усунення загроз життю та здоров'ю фізичних осіб і публічній безпеці, що виникли внаслідок учинення кримінального, адміністративного правопорушення; здійснює своєчасне реагування на заяви та повідомлення про кримінальні, адміністративні правопорушення або події; у випадках, визначених законом, здійснює провадження у справах про адміністративні правопорушення, приймає рішення про застосування адміністративних стягнень та забезпечує їх виконання; доставляє у випадках і порядку, визначених законом, затриманих осіб, підозрюваних у вчиненні кримінального правопорушення, та осіб, які вчинили адміністративне правопорушення тощо. Саме ці повноваження поліції у системному зв'язку із нормами ст. 24 Закону України «Про Національну поліцію» (додаткові повноваження поліції), а також іншими законодавчими актами, міжнародними договорами, підзаконними нормативно-правовими актами визначають права і обов'язки поліцейських щодо застосування такого заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, як адміністративне затримання.

Для виконання повноважень поліції застосовуються поліцейські заходи. У ч. 1 ст. 29 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що поліцейський захід – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень.

Обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним,

пропорційним та ефективним. Поліцейський захід є законним, якщо він визначений законом. Поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України. Поліцейський захід є необхідним, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам. Застосований поліцейський захід є пропорційним, якщо шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не перевищує блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди. Обраний поліцейський захід є ефективним, якщо його застосування забезпечує виконання повноважень поліції. Поліцейський захід припиняється, якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу.

Згідно до ч. 1 ст. 30 Закону України «Про Національну поліцію» поліція для виконання покладених на неї завдань вживає заходів реагування на правопорушення, визначені Кодексом України про адміністративні правопорушення та Кримінальним процесуальним кодексом України, на підставі та в порядку, визначених законом. Вказана у ч. 1 ст. 30 Закону України «Про Національну поліцію» повністю кореспондується із нормами ст.ст. 23, 24 цього Закону, а також нормами КУпАП, та відповідає конституційним положенням організації виконання повноважень органами виконавчої влади. Отже, бачимо, що за своїм змістом норма ч. 1 ст. 30 Закону України «Про Національну поліцію» є відсильною та вказує на необхідність звернутися до іншого законодавчого акту – КУпАП, норми якого є спеціальними нормами, покликаними регулювати адміністративно-деліктні відносини, зумовлені реалізацією повноважень поліції щодо реагування на адміністративні правопорушення, їх припинення, притягнення осіб, які їх вчинили до адміністративної відповідальності.

Відомчі вимоги до поліцейських в частині оформлення матеріалів про адміністративне затримання визначені Наказом МВС України від 4 листопада 2015 року № 1376 "Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції"³⁴. Інструкція встановлює вимоги до складання протоколів про

³⁴ Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 04.11.2015 № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>

адміністративне затримання технічні вимоги до них, порядок та умови реєстрації затриманих осіб, їх тримання, процедуру затримання, права затриманих.

Складання протоколу про адміністративне правопорушення та розгляд уповноваженим органом (посадовою особою) справи про таке правопорушення належать до різних стадій адміністративного провадження³⁵. Цілком згодні з таким твердженням. Винесення постанови про адміністративне правопорушення, що зумовлює притягнення особи до адміністративної відповідальності, а тому така постанова має бути обґрунтованою та вмотивованою, відображати фактичні обставини справи та їх кваліфікацію. Разом з цим маємо додати, що ст. 260 КУпАП прямо передбачає можливість для забезпечення своєчасного і правильного розгляду справи здійснювати адміністративне затримання особи. В контексті сказаного слід пригадати Рішення Конституційного Суду України у справі № 1-11/2015 за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 26 травня 2015 року № 5-рп/2015.

У доповнення зауважимо, що одним із ключових нормативно-правових актів, який повинен містити норми, пов'язані із регулюванням поведінки поліцейських під час затримання, є Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції, затверджена наказом МВС України від 06.11.2015 № 1376³⁶. Інструкція з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції встановлює порядок оформлення в органах Національної поліції України, у тому числі в їх структурних (відокремлених) підрозділах, матеріалів про адміністративні правопорушення, порядок розгляду справ про адміністративні правопорушення, а також визначає порядок контролю за дотриманням законодавства під час оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення (крім правопорушень у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху). На жаль, маємо зауважити, що

³⁵ Рішення Конституційного Суду України у справі № 1-11/2015 за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо офіційного тлумачення положення частини першої статті 276 Кодексу України про адміністративні правопорушення від 26 травня 2015 року № 5-рп/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-15>. (дата звернення: 25.03.2020).

³⁶ Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: наказ МВС України від 06.11.2015 № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text> (звернення: 14.12.2022).

вказаний відомчий нормативно-правовий акт містить норми щодо технічного процесуального оформлення адміністративного затримання.

Протокол про адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, складається згідно зі ст. 261 КУпАП на спеціальному бланку, виготовленому друкарським способом згідно з технічним описом бланка протоколу про адміністративне затримання.

Усі реквізити протоколу про адміністративне затримання заповнюються розбірливим почерком.

Не допускаються закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до протоколу про адміністративне затримання, а також унесення додаткових записів після того, як протокол про адміністративне затримання підписано особою, щодо якої його складено.

При складанні протоколу про адміністративне затримання в ньому зазначаються, зокрема:

✓ у графі «посада, найменування органу поліції, звання, П.І.Б. особи, яка склала протокол» – прізвище, ім'я, по батькові посадової особи, яка склала протокол (повністю, без скорочень). Наприклад, *поліцейський відділу реагування патрульної поліції Прилуцького районного відділу поліції ГУНП в Чернігівській області старший сержант поліції Петренко Іван Захарович;*

✓ у графі «час і мотиви затримання: припинення адміністративного правопорушення, складання протоколу про адміністративне правопорушення, для розгляду справи тощо» – припинення адміністративного правопорушення; інші заходи впливу; складання протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості складання його на місці вчинення правопорушення, якщо складання протоколу є обов'язковим; забезпечення своєчасного і правомірного розгляду справи.

Під час складання протоколу про адміністративне затримання посадова особа, що його здійснює, роз'яснює особі, яка вчинила адміністративне правопорушення, її права, передбачені ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України та ст. 268 КУпАП.

З цією метою у Національній поліції України розроблена відповідна Пам'ятка для затриманих, яка міститься у додатку 10 до Інструкції з організації діяльності чергової служби в Національній поліції України (підпункт 1 пункту 12 розділу VII) (Додаток 1).

Протокол про адміністративне затримання підписується посадовою особою, яка його склала, і затриманим. У разі відмови затриманого підписати протокол про адміністративне затримання у ньому робиться про це відповідний запис.

Відповідно до ч. 2 ст. 261 КУпАП про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляється її родичам, а на її прохання – також власнику відповідного підприємства, установи, організації або уповноваженому ним органу.

Про це в протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний запис, зазначаються число, місяць, рік та час, кого повідомлено і в який спосіб.

За неможливості поінформувати родичів та в разі відмови затриманої особи надати інформацію для їх повідомлення про це робиться відповідний запис затриманою особою та посадовою особою, яка склала протокол про адміністративне затримання, із зазначенням поважних причин.

Про затримання неповнолітнього обов'язково повідомляють його батьків або осіб, які їх замінюють. У протоколі про адміністративне затримання зазначаються час, дата повідомлення, кого повідомлено і в який спосіб.

Відповідно до ч. 1 ст. 263 КУпАП адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більш як три години.

Відповідно до ч. 3 ст. 263 КУпАП осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складання протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження - до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

Наказ МВС України від 23.05.2017 № 440 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України»³⁷ містить положення щодо реєстрації у відділенні поліції осіб, затриманих за вчинення адміністративного правопорушення. Саме одним із основних завдань чергової служби є поміщення (звільнення), утримання осіб у кімнатах для затриманих територіальних (відокремлених) підрозділів поліції ГУНП, а також дотримання прав і свобод осіб при поміщенні (звільненні), утриманні їх

³⁷ Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України: Наказ МВС України від 23.05.2017 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17#Text>

у кімнатах для затриманих. Більш детально про такі кімнати та повноваження працівників чергової служби розкриємо у наступних підрозділах даної роботи.

Перед поміщенням до кімнати для затриманих чергової частини органу поліції у службовому приміщенні, куди доставлено особу, яка вчинила адміністративне правопорушення, відповідно до ст. 264 КУпАП уповноваженою на те посадовою особою однієї статі з особою, яку доставили, в присутності двох свідків (понятих) тієї ж статі проводиться особистий огляд і огляд речей доставленої особи.

Відповідно до Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України, затвердженої наказом МВС України від 23.05.2017 № 440³⁸, оперативний черговий чергової частини територіального підрозділу поліції має право поміщати й утримувати в кімнаті затриманих осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, визначені п. 1 ст. 262 КУпАП, на підставі протоколу про адміністративне затримання – на строки, визначені ст. 263 КУпАП; військовослужбовців, які вчинили діяння, що мають ознаки кримінального чи адміністративного правопорушення, – до передачі їх посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України; проводити особисто чи доручати іншим членам чергової зміни або добового наряду територіального підрозділу поліції проведення відповідно до законодавства поверхневої перевірки та огляду осіб, які доставлені до територіального підрозділу поліції за підозрою в учиненні кримінального чи адміністративного правопорушення, предметів та документів, що знаходяться при них, транспортних засобів; до ручати членам добового наряду територіального підрозділу поліції проведення фотографування, дактилоскопіювання, звукозапису, відеозйомки та перевірки за обліками системи Інформаційний портал Національної поліції осіб, затриманих за підозрою в учиненні правопорушень (затримання згідно з дорученнями органів правопорядку, затримання осіб органами досудового розслідування, адміністративний арешт, домашній арешт) відповідно до законодавства.

Під час адміністративного затримання поряд з іншим виникають питання дактилоскопіювання затриманих, їх фотографування, наповнення баз даних «Доставлені».

Відтак зазначимо, що відповідно до ст. 26 Закону України «Про

³⁸ Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України: наказ МВС України від 23.05.2017 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17#Text> (звернення: 14.12.2022).

Національну поліцію» поліція засобами інформаційно-комунікаційної системи наповнює та підтримує в актуальному стані реєстри та бази (банки) даних, що входять до єдиної інформаційної системи Міністерства внутрішніх справ України, стосовно осіб, стосовно яких поліцією застосовано адміністративне затримання, або інше законне затримання; осіб, підданих адміністративному арешту; осіб, які скоїли адміністративні правопорушення, провадження у справах за якими здійснюється поліцією. При наповненні реєстрів та баз (банків) даних, осіб, стосовно яких поліцією застосовано адміністративне затримання, або інше законне затримання; осіб, підданих адміністративному арешту, поліція забезпечує збирання, накопичення мультимедійної інформації (фото, відео, звукозаписи) та біометричних даних (відцифрований образ обличчя особи, відцифровані відбитки пальців рук, дактилокартки). Збирання, накопичення, зберігання, використання та знищення біометричних даних здійснюються відповідно до вимог закону в порядку, встановленому Міністерством внутрішніх справ України. Збирання, накопичення, зберігання, використання та знищення генетичних даних (зразків ДНК) здійснюються відповідно до закону.

Важливо звернути увагу на те, що відомості про особу, до якої застосовано захід забезпечення провадження у справі про адміністративне правопорушення у виді адміністративного затримання, у разі доставлення її до територіального (міжрегіонального) підрозділу поліції, підлягають внесенню до журналу обліку доставлених, відвідувачів та запрошених (абзац другий пункту 8 розділу VII Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України: наказ МВС України від 23.05.2017 № 440) **(Додаток 2)**.

Одним із центральних прав особи, яку затримали за вчинення адміністративного правопорушення, є право на правову допомогу. Держава гарантує надання такої допомоги на безоплатній основі, що закріплено в Законі України «Про безоплатну правову допомогу»³⁹. Доречним вважаємо визначення основних термінів в Законі, які унеможливають двояке сприйняття змісту категорій. Крім того, регламентована діяльність самих центрів надання безоплатної правової допомоги громадянам. Акцентуємо на тому, що особа, яку було затримано в рамках провадження у справах про адміністративне правопорушення, має право на отримання безоплатної правової

³⁹ Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>

допомоги від держави, що у свою чергу не виключає права особи на самозахист або власний вибір захисника на платній основі.

Безоплатна правова допомога – правова допомога, що гарантується державою та повністю або частково надається за рахунок коштів Державного бюджету України, місцевих бюджетів та інших джерел.

Безоплатна вторинна правова допомога – це вид державної гарантії, що полягає у створенні рівних можливостей для доступу осіб до правосуддя.

Безоплатна вторинна правова допомога включає такі види правових послуг:

- 1) захист;
- 2) здійснення представництва інтересів осіб, що мають право на безоплатну вторинну правову допомогу, в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, перед іншими особами;
- 3) складення документів процесуального характеру.

Відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» та п.п. 2, 10 Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання осіб, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363, під час складання протоколу про адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, роз'яснюється її право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги. Про інформування відповідного центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадок адміністративного затримання особи робиться запис до Журналу інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги затриманим (**Додаток 3**).

В продовження реалізації норм Закону України «Про безоплатну правову допомогу» була розроблена та прийнята Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363 "Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою"⁴⁰, яка

⁴⁰ Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2011-%D0%BF#Text>

встановлює загальні вимоги та механізми повідомлення центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки застосування адміністративного затримання поліцейськими.

Відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу» та пунктів 2, 10 Порядку інформування центрів надання безоплатної правової допомоги про випадки затримання осіб, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363, під час складання протоколу про адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, роз'яснюється її право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги.

Узагальнюючи положення нормативно-правових актів, що регламентують питання, пов'язані з адміністративним затриманням особи, відзначмо, що безпосередній і вичерпний перелік прав та обов'язків осіб, підданих доставлянню чи адміністративному затримання правоохоронними органами, потребує детального закріплення у КУпАП. Це сприятиме одноманітному тлумачення і застосування закону. Існування деяких моментів, що потребують удосконалення, їх праворозуміння спонукають наукові кола до дискусії, правозастосовчі органи до удосконалення та прагнення до міжнародних стандартів, тобто є позитивними кроками на шляху до змін та позитивних трансформацій.

Підсумовуючи, зазначимо, що правові гарантії належного застосування адміністративного затримання слід визначити як закріплену в нормах права систему адміністративно-правових засобів, що забезпечують точне дотримання та застосування законів та підзаконних нормативних правових актів, правильне використання прав та виконання юридичних обов'язків усіма суб'єктами, які беруть участь у застосуванні даного адміністративно-правового інституту.

Ураховуючи вищевикладене, озвучені правові підстави застосування адміністративного затримання, як заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, гарантують дотримання прав і свобод осіб, які вчинили адміністративні правопорушення та притягаються до адміністративної відповідальності, утвердження принципу верховенства в українському громадянському суспільстві та законності у діяльності державних органів, зокрема Національної поліції України під час виконання своїх повноважень.

РОЗДІЛ 2

СТРОКИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ, ЯКЕ МАЮТЬ ПРАВО ЗАСТОСОВУВАТИ ПОЛІЦЕЙСЬКІ

Ключовими у сучасному бутті людини є виміри часу та простору. Саме останні визначають не лише місцезнаходження особистості, а й її буття, фізіологічний вік людини, її можливості та часовий проміжок, необхідний на їх здійснення. Саме час є тим мірилом, який визначає тривалість здійснення прав і свобод людини, виконання нею обов'язків, утримання від заборон, зрештою, відбуття мір юридичної відповідальності. Час непідвладний людині, однак остання робить все можливе, щоб підпорядкувати час собі, хоча залишається назавжди рабом часу.

Право, як соціальний регулятор буття людини, широко використовує поняття часу. Це і вік людини, з якого остання здатна набувати права, виконувати обов'язки та нести юридичну відповідальність, це і час, впродовж якого людина здатна чи ні керувати своїми діями, усвідомлювати самі ці дії на бажати чи ні настання їх наслідків тощо. Серед всього цього різноманіття часових проміжків, які використовує людина, важливими є ті, які встановлює сама людина для організації ефективного регулювання відповідних суспільних відносин за допомогою правових засобів.

Саме час відіграє істотну роль не лише у здійсненні прав і свобод людиною, а й у реалізацією людиною гарантованих їй державою, суспільством можливостей із охорони, захисту та відновлення її прав і свобод. Глибоко переконані у тому, що процесуальні строки є запобіжниками у врегулюванні часових проміжків, впродовж яких певні інтереси є істотними для суб'єкта, а відтак впродовж таких строків поновлення прав і свобод є важливим не лише для окремого суб'єкта, а й для забезпечення сталого регулювання однорідних суспільних відносин за допомогою правових засобів.

Водночас, строки не повинні бути правовими засобами, які обмежують людину у правах і свободах, перш за все у їх відстоюванні, оскільки саме строки можуть стати вагомим підґрунтям для обмеження людини у доступі до справедливості та правосуддя. Таким чином, процесуальні строки не повинні бути юридичними засобами обмеження доступу до правосуддя щодо захисту, охорони чи поновлення порушених

прав і свобод людини. На нашу думку, строки не можуть у жодному разі бути співмірними із гарантованою можливістю відстоювання прав і свобод людини чи у суді або іншому органі, уповноваженому вирішувати відповідні спори громадян⁴¹.

У ч. 3 ст. 29 Конституції України зазначається, що у разі нагальної необхідності запобігти злочинів чи його перепинити уповноважені на те законом органи можуть застосувати тримання особи під вартою як тимчасовий запобіжний захід, обґрунтованість якого протягом сімдесяти двох годин має бути перевірена судом. Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин з моменту затримання їй не вручено вмотивованого рішення суду про тримання під вартою.

З аналізу наведеного конституційного положення вбачається, що в цьому випадку йдеться про затримання особи як про винятковий тимчасовий запобіжний захід, максимальна тривалість якого без вмотивованого рішення суду не повинна перевищувати сімдесяти двох годин. Характерною особливістю затримання як адміністративно-процесуального заходу, так і тимчасового кримінально-процесуального заходу є те, що вони застосовуються уповноваженими особами без вмотивованого рішення суду⁴².

Враховуючи наведене, Конституційний Суд України вважає, що відповідно до принципу верховенства права затримання без вмотивованого рішення суду в адміністративному процесі не може тривати довше, ніж затримання в кримінальному процесі. Таким чином, системний аналіз положень статті 29 Конституції України у поєднанні з її статтею 8 дає підстави вважати, що конституційна вимога, яка міститься в частині третій статті 29 Основного Закону України щодо максимально можливого часу обмеження свободи особи без вмотивованого рішення суду в кримінальному процесі, повинна враховуватися при визначенні максимально можливого часу такого обмеження в адміністративному процесі. Тобто адміністративне затримання особи без вмотивованого рішення суду не може

⁴¹ Самбор М.А. Строки у адміністративному судочинстві та їх роль у захисті прав і свобод людини. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. (21 жовтня 2022р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. - Чернівці: 2022. С. 375-376, 378-379

⁴² Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011 у справі № 1-28/2011 за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення та пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» (справа про строки адміністративного затримання). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-11#Text> (звернення: 14.12.2022).

перевищувати сімдесяти двох годин⁴³.

Відповідно до ст. 263 КУпАП адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більш як три години. Таким чином, за загальним правилом обмеження права на свободу та особисту недоторканність особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, яке є підставою для адміністративного затримання та досягнення відповідної мети (ст. 260 КУпАП) адміністративне затримання має становити **НЕ БІЛЬШЕ (однак, може бути меншим) 3 годин.**

Звертаючись до КУпАП, норми які мали б регулювати процесуальні адміністративно-деліктні відносини, пов'язані зі строками, на жаль, не висвітлюють питання їх обчислення. Як результат, знову звертаємось до аналогії закону, і знову до КПК України, однак, цього разу до норми, що міститься у ст. 115 КПК України у ч. 1, 2 якої зазначається, що строки обчислюються годинами, днями і місяцями. Строки можуть визначатися вказівкою на подію. При обчисленні строку годинами строк закінчується в останню хвилину останньої години.

З урахуванням викладеного, адміністративне затримання строком на 3 години закінчується через 2 год. 59 хв. 59 с. Наприклад, якщо особу, яка вчинила дрібне хуліганство затримано для встановлення її особи о 13 год. 15 хв., час її адміністративного затримання спливає о 16 год. 14 хв. 59 с., тобто о якщо право такої особи на свободу та особисту недоторканність буде обмежене о 16 год. 15 хв. – зазначене прямо вказуватиме на порушення законності у діяльності поліцейського, який здійснив затримання, або поліцейського, відповідального за перебування такого затриманого у підрозділі поліції. Слід зауважити, що це крайній строк адміністративного затримання зі сплином якого особу слід негайно звільнити. Однак, адміністративне затримання може бути й коротшим, оскільки право на свободу та особисту недоторканність особи має негайно бути поновленим, коли досягнуто мети застосування адміністративного затримання, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною або якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу.

Водночас норма ч. 2 ст. 263 КУпАП вказує на те, що у окремих

⁴³ Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011 у справі № 1-28/2011 за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення та пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» (справа про строки адміністративного затримання). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-11#Text> (звернення: 14.12.2022).

випадках, адміністративне затримання може бути тривалішим.

Зокрема, осіб, які

1) незаконно перетнули або зробили спробу незаконно перетнути державний кордон України,

2) порушили порядок в'їзду на тимчасово окуповану територію України або до району проведення антитерористичної операції чи виїзду з них,

3) порушили прикордонний режим, режим у пунктах пропуску через державний кордон України або режимні правила у контрольних пунктах в'їзду-виїзду,

4) порушили правила використання об'єктів тваринного світу в межах прикордонної смуги та контрольованого прикордонного району, у територіальному морі, внутрішніх водах та виключній (морській) економічній зоні України,

5) вчинили злісну непокору законному розпорядженню або вимозі військовослужбовця чи працівника Державної прикордонної служби України або члена громадського формування з охорони громадського порядку і державного кордону,

б) іноземців та осіб без громадянства, які не виконали рішення про заборону в'їзду в Україну,

7) іноземців та осіб без громадянства, які порушили правила перебування в Україні або транзитного проїзду через територію України,

може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи та/або з'ясування обставин правопорушення - **до трьох діб**.

Незважаючи на те, що такий строк адміністративного затримання значно різниться від загального строку адміністративного затримання, останній відповідає конституційним приписам⁴⁴ та офіційному тлумаченню відповідної конституційної норми⁴⁵, оскільки без рішення суду адміністративне затримання не перевищує 72 годин.

При обчисленні строку днями строк закінчується о двадцять четвертій годині останнього дня строку (ч. 3 ст. 115 КПК України).

⁴⁴ Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-вр#Text> (дата звернення: 12.12.2022) (ст. 29 Конституції України).

⁴⁵ Рішення Конституційного Суду України від 11 жовтня 2011 року № 10-рп/2011 у справі № 1-28/2011 за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення та пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» (справа про строки адміністративного затримання). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v010p710-11#Text> (звернення: 14.12.2022).

Маємо зауважити, що таке обчислення не пов'язується із календарною годинною, а вказується на те, що доба співмірна 24 годинам, її завершення обраховується виходячи саме з того, що триває доба 24 години. *Наприклад, якщо особу, яка порушила прикордонний режим, затримали о 10 год. 20 хв. 20 грудня 2022 року, остання має бути негайно звільненою не пізніше як о 10 год. 19 хв. 59 с. 23 грудня 2022 року.*

Крім зазначеного вище, норма ч. 3 ст. 263 КУпАП передбачає, що осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин з моменту затримання.

Підсумовуючи аналіз правових норм, які визначають строки адміністративного затримання, слід дійти однозначного висновку про те, що такі строки визначені виключно у законах України, зокрема нормах КУпАП. *За загальним правилом строк адміністративного затримання не має перевищувати 3 годин. Разом із цим існує ряд винятків, які перераховані вище, які виступають тими обставинами, за наявності яких адміністративне затримання може тривати до 3 діб.*

Водночас, момент адміністративного затримання, мета адміністративного затримання є для всіх підстав затримань одними й тими ж, що прямо визначені у нормах КУпАП.

Для чіткого розуміння порядку обчислення строку затримання цілком доречним є з'ясування моменту початку та закінчення строку адміністративного затримання.

Однією з прогалин чинного законодавства є відсутність чітко встановленого моменту початку адміністративного затримання, про що було згадано у попередньому розділі рекомендацій і що вкрай необхідно для дотримання його строків. Про це неодноразово було наголошено у роботах вітчизняних науковців, проте законодавчого відлуння так і не відбулося.

Зокрема, Пугач А.В. у своєму дисертаційному дослідженні, проводячи аналогію з кримінально-процесуальним законодавством, пропонує вважати момент фактичного обмеження свободи пересування шляхом психологічного впливу на свідомість особи правопорушника (усний наказ) або шляхом вчинення конклюдентних дій (тактильний контакт; фізична сила, кайданки та інші заходи, передбачені чинним

законодавством)⁴⁶. Звичайно варто зауважити, що запровадження такої позиції може спровокувати пов'язані запитання: що вважати фактичним обмеженням свободи, які дії поліцейських слід вважати початком адміністративного затримання, чи є початком адміністративного затримання зупинка транспортного засобу поліцейським, чи буде вважатися адміністративним затриманням зупинка поліцейським перехожого та перевірка у нього документів, тощо. Такі моменти варто конкретизувати у відомчому нормативно-правовому акті, враховуючи, що свобода пересування гарантується кожному громадянину статтею 33 Конституції України⁴⁷.

Наша позиція полягає у тому, що обчислювати термін адміністративного затримання громадян слід з моменту фактичного затримання особи, а не з моменту її доставлення у відділення поліції, а також необхідно у випадках навмисного перешкоджання особи встановленню його особи та обставин справи, вчинення правопорушень, провадження у яких характеризується підвищеною складністю, законодавчо збільшити термін затримання до однієї доби з санкції керівника (його заступника) органу, який робив адміністративне затримання особи.

Моментом закінчення строку адміністративного затримання на підставі практики застосування норм права дослідник пропонує вважати момент вручення копії протоколу або постанови про адміністративне правопорушення, а у разі відмови її підписувати чи отримувати – факт здійснення підписів понятих у них⁴⁸.

Погоджуючись з викладеною позицією, пропонуємо доповнити частину 1 статті 263 КУпАП чітким визначенням початку та кінця строку адміністративного затримання, що слід враховувати під час відзначення у протоколі адміністративного затримання часу початку та закінчення адміністративного затримання.

Вирішення на законодавчому рівні питання відмежування доставлення від адміністративного затримання шляхом уніфікації термінології, на наш погляд буде ще одним кроком для вирішення дискусії з приводу термінів доставлення та затримання.

⁴⁶ Пугач А. В. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення : дис. канд. юр. наук : 12.00.07 / Пугач Анатолій Володимирович – Київ, 2019. – 202 с.

⁴⁷ Конституція України від 28.06.1996 № **254к/96-ВР**. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

⁴⁸ Пугач А. В. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення : дис. канд. юр. наук : 12.00.07 / Пугач Анатолій Володимирович – Київ, 2019. – 202 с.

Ще одним питанням, на якому варто зосередити увагу, це контроль строку затримання особи. На даний час строк затримання особи фіксується в журналі обліку доставлених осіб, які вчинили адміністративні правопорушення, а також протоколі про адміністративне затримання. Відслідкувати дійсність цього терміну вкрай важко. Відповідно виникає питання доведення особою, затриманою за вчинення адміністративного правопорушення, порушення строків її тримання. Взагалі відсутність статистичної інформації з приводу порушення строків адміністративного затримання поліцейськими та випадків оскарження порушення права людини на вільне пересування в суді нашою думкою є на думки про нікчемність даної правової норми.

Враховуючи сказане, подальшими векторами удосконалення порядку обчислення строків адміністративного затримання, вважаємо вирішення на законодавчому рівні питання про початок та закінчення строку адміністративного затримання, про співвідношення строків доставлення та адміністративного затримання, а також вироблення механізму оскарження строку адміністративного затримання у випадку його перевищення.

РОЗДІЛ 3

ВІДМЕЖУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ ПРАВОПОРУШНИКА ВІД ІНШИХ, СХОЖИХ ЗА СВОЇМ ЗМІСТОМ ЗАХОДІВ (ДОСТАВЛЕННЯ, ПРИВІД, АДМІНІСТРАТИВНИЙ АРЕШТ, ТИМЧАСОВЕ ЗАТРИМАННЯ ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ ЗАТРИМАННЯ В РАМКАХ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ)

Наступною особливістю адміністративного затримання вважаємо те, що сьогодні все ж таки частиною процедури адміністративного затримання є доставлення правопорушника.

Адміністративне затримання громадян можна розглядати у двох напрямках: у широкому та у вузькому. У широкому сенсі адміністративне затримання громадян є комплексом нерозривно пов'язаних між собою елементів: доставлення затриманого до відповідного органу та його утримання там протягом установленого законодавством строку. У вузькому - адміністративне затримання розуміється лише як зміст особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, спеціально передбаченому для цього приміщенні під вартою протягом певного часу чи розгляду «на місці» (з'ясування особи, складання протоколу про адміністративне правопорушення та т.д.), оскільки це також є обмеження права громадян на свободу пересування уповноваженим органом (посадовцем).

Відмежування	
Адміністративне затримання	Доставлення
Це захід забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення (ст.ст. 261-263 КУпАП)	Це захід процесуального примусу (ст. 259 КУпАП)
Здійснюється в присутності двох понятих	Присутність понятих не передбачена законодавством
За результатами адміністративного затримання складається протокол	За результатами доставлення особи складається рапорт
Мета: - припинення	Мета: - складання протоколу

Розділ 3. Відмежування адміністративного затримання правопорушника від інших, схожих за своїм змістом заходів

Відмежування	
Адміністративне затримання	Доставлення
<p>адміністративного правопорушення, коли вичерпані інші заходи впливу;</p> <ul style="list-style-type: none"> - встановлення особи; - складання протоколу <p>про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складання протоколу є обов'язковим;</p> <ul style="list-style-type: none"> - забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ про адміністративні правопорушення; - виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення. 	<p>про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складання протоколу є обов'язковим.</p>
<p>Строк:</p> <ul style="list-style-type: none"> - може тривати не більш як три години; - в необхідних випадках для встановлення особи, яка порушила правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора впродовж 24 годин з моменту затримання. 	<p>Строк:</p> <ul style="list-style-type: none"> - доставлення порушника до відділення поліції має бути проведено в можливо короткий строк; - перебування доставленої особи у відділенні поліції не може тривати більш як одну годину, якщо не встановлене інше.

Зі змісту норм КУпАП виходить, що доставлення та адміністративне затримання правопорушника – це два різних заходи, які застосовуються окремо один від одного. Проте фактично згідно статті 259 КУпАП з метою складення протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, порушника може бути доставлено в поліцію⁴⁹. Тобто мета адміністративного затримання та доставлення дещо збігається, і, якщо розмірковувати логічно, то доставлення – це фактичне фізичне переміщення правопорушника до відділення поліції у найкоротший строк.

Розмежувати такі дії, як фактичне затримання (обмеження свободи пересування та дій) правопорушника, його доставлення, розгляд з доставленим та приміщення його до кімнати для затриманих, можна лише в рамках загальної системи дій, охоплених поняттям адміністративного затримання. Найчастіше всі дії, що стосуються фактичного затримання особи, яка вчинила протиправне зазіхання, взаємопов'язані та взаємообумовлені в рамках єдиної моделі адміністративного затримання, і, мабуть, немає підстав для наділення якого-небудь з них самостійним правом статусом, що виходить за межі інституту адміністративного затримання громадян.

З огляду на викладене можна зробити висновок, що проведення доставлення та адміністративного затримання, як два різні заходи, не видається можливим. Тому урегулювання на законодавчому рівні такого дискусійного питання, як відмежування доставлення та адміністративного затримання, варто розглядати в першу чергу. На наш погляд, доставлення являється лише одним із етапів адміністративного затримання, а тому і розглядатися законодавцем мають в контексті одне одного. Як варіант, пропонуємо розглянути можливість зміни назви заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення на заходи забезпечувально-процесуального припинення, так як ця назва найбільш повно відповідає змісту та призначенню даних заходів, і до їх числа, крім інших, віднести, як адміністративне затримання, так і доставлення громадян (у даний момент доставлення правопорушника не відносить до заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, хоча, виходячи з мети заходу, фактично таким являється).

Наступним питанням, на якому варто зосередити увагу, є відмежування адміністративного затримання та приводу особи. Для

⁴⁹ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

кращого розуміння сутності аналізованих явищ, звернімося до норм чинного законодавства:

Відмежування	
Адміністративне затримання	Привід
Це захід забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення (ст.ст. 261-263 КУпАП)	Це захід процесуального примусу (ч. 2 ст. 268 КУпАП, ст. 148 КАСУ)
Місце: до відділення поліції	Місце: до суду
За результатами адміністративного затримання складається протокол	Привід відбувається на підставі ухвали суду про привід. За результатами приводу робиться відмітка про його виконання або невиконання в цьому документі.
Мета: <ul style="list-style-type: none"> - припинення адміністративного правопорушення, коли вичерпані інші заходи впливу; - встановлення особи; - складання протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складання протоколу є обов'язковим; - забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ про адміністративні правопорушення; - виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення. 	Мета: <ul style="list-style-type: none"> - забезпечення обов'язкової явки особи на виклик органу поліції або судді місцевого суду (ч. 2 ст. 268 КУпАП).
Можливо застосування особистого огляду, огляду речей та документів	Не передбачена можливість застосування особистого огляду, огляду речей та документів
Можливо застосування заходів фізичного впливу, спеціальних заходів	Не передбачена можливість застосування заходів фізичного впливу, спеціальних заходів
Підстава: Забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, визначені ч. 1 ст. 262 КУпАП	Підстава: Ухилення особи від обов'язкової участі при розгляді справ про адміністративні правопорушення, передбачені ч. 1 ст. 44, ст. 51, 146, 160, 172-4-172-9, 173, ч. 3 ст. 178, 185, 185-1, 185-7, 187 КУпАП.

Підстави та порядок застосування заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у формі адміністративного затримання

Відмежування	
Адміністративне затримання	Привід
Здійснюється поліцейськими за власним рішенням	Здійснюється поліцейськими за рішенням суду
Здійснюється в присутності двох понятих	Присутність понятих не передбачена законодавством
Не застосовується до: - осіб, які не є суб'єктами адміністративного правопорушення. Тобто застосовується до дієздатних осіб старше 16 років.	Не застосовується до: - малолітніх осіб; - неповнолітніх осіб; - вагітних жінок; - осіб з інвалідністю 1 і 2 груп; - жінок, які доглядають дітей віком до 6 років або дітей з інвалідністю; - осіб, які згідно з КАСУ не можуть бути допитані, як свідки.

Основною відмінністю приводу та адміністративного затримання є підконтрольність та координація заходу судовим органам. Відповідно ступінь дотримання прав та свобод людини при цьому можна вважати вищим, проте наголосимо на відсутності соціологічних або наукових досліджень, присвячених цьому питанню.

Фактично привід являється примусовим доставленням особи до суду у випадку його обов'язкової участі під час розгляду справи. Привід відбувається за рішенням суду, однак його реалізація покладається саме на поліцейських. З огляду на сказане, продовжуючи наші попередні висловлювання про уніфікацію заходів, застосовуваних поліцейськими, сутність яких полягає в обмеженні прав громадян на свободу пересування, вважаємо актуальним перегляд та уніфікацію подібних заходів. Така уніфікація можлива шляхом перегляду законодавства та видання єдиного нормативно-правового акту, який би регламентував подібні примусові дії поліцейських. Доставлення так і залишається доставленням особи, не зважаючи на назву «привід». Однак, ми притримуємося думки про застосування терміну «затримання» у всіх вище розглянутих випадках застосування примусу до громадян.

Ще одним заходом, застосовуваним поліцейськими, є накладення стягнення у формі адміністративного арешту, який зачасто плутають з адміністративним затриманням, як під час навчання поліцейських, так і під час практичного виконання заходів. Розглянемо детальніше правові засади застосування обох заходів:

Відмежування	
Адміністративне затримання	Адміністративний арешт
Це захід забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення (ст.ст. 261-263 КУпАП)	Це вид адміністративного стягнення (ст. 32 КУпАП)
Не застосовується до: осіб, які не є суб'єктами адміністративного правопорушення. Тобто застосовується до дієздатних осіб старше 16 років.	Не застосовується до: - вагітних жінок; - жінок, які мають дітей віком до 12 років; - осіб, які не досягли 18 років; - осіб, які мають інвалідність 1 або 2 групи.
Здійснюється поліцейськими за власним рішенням	Призначається за рішенням судді місцевого суду
За результатами адміністративного затримання складається протокол	Суддя виносить постанову про накладення адміністративного стягнення у вигляді адміністративного арешту
Мета: - припинення адміністративного правопорушення, коли вичерпані інші заходи впливу; - встановлення особи; - складання протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складання протоколу є обов'язковим; - забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ про адміністративні правопорушення; - виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення.	Мета: Виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, в дусі додержання законів України, поваги до правил співжиття, а також запобігання вчиненню нових правопорушень як самим правопорушником, так і іншими особами.
Строк: - може тривати не більш як три години; - в необхідних випадках для встановлення особи, яка порушила правила обігу наркотичних засобів і	Строк: - до 15 діб. - строк адміністративного затримання зараховується до строку адміністративного арешту.

Підстави та порядок застосування заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у формі адміністративного затримання

Відмежування	
Адміністративне затримання	Адміністративний арешт
психотропних речовин, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора впродовж 24 годин з моменту затримання.	
Місце тримання: кімната для затриманих та доставлених осіб при територіальному підрозділі поліції.	Місце тримання: ізолятор тимчасового тримання.
Юридичні наслідки: відсутні	Юридичні наслідки: особа вважається такою, що притягалася до адміністративної відповідальності, впродовж року після відбуття адміністративного арешту

Незважаючи на те, що адміністративне затримання та адміністративний арешт є етапами провадження у справах про адміністративні правопорушення, вони відрізняються за своєю метою, змістом, підставами та порядком реалізації. Нагосимо, що мета адміністративного затримання визначена у ст. 261 КУпАП і її зміст ми вже розкривали вище. Мета адміністративного арешту співпадає з метою будь-якого адміністративного стягнення – виховання в душі додержання законів, попередження вчинення особою у майбутньому адміністративних правопорушення. Тобто у першому випадку мета є забезпечення провадження у справах про адміністративне правопорушення, а в другому випадку мета – виховна.

Проведений нами порівняльно-правовий аналіз свідчить, що адміністративне затримання та адміністративний арешт – це два кардинально різні заходи за своїм змістом і суттю. Об'єднує їх лише факт обмеження права людини на пересування на певний строк.

Подібними, на наш погляд, є такі два заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, як адміністративне затримання та тимчасове затримання транспортних засобів. Проаналізуємо, як вони співвідносяться між собою:

*Розділ 3. Відмежування адміністративного затримання правопорушника
від інших, схожих за своїм змістом заходів*

Відмежування	
Адміністративне затримання	Тимчасове затримання транспортних засобів
Об'єкт затримання: особа, яка вчинила адміністративне правопорушення	Об'єкт затримання: транспортний засіб особи, яка вчинила адміністративне правопорушення.
Підстава: Забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, визначені ч. 1 ст. 262 КУпАП	Підстава: Вчинення водієм адміністративного правопорушення, передбаченого частинами 1, 2, 3, 4, 6, 7 ст. 121, статтею 121-3, частинами 3, 5, 6, 7 статті 122 (в частині порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху, порушення правил зупинки чи стоянки на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою, на яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю або водії, які перевозять осіб з інвалідністю, транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним або декількома), статтями 122-5, 124, 126, 132-1, 206-1 КУпАП.
Обов'язкова присутність двох понять	Можлива відсутність двох понять за умови наявності відео
За результатами адміністративного затримання складається протокол	За результати реалізації складається акт.
Мета: - припинення адміністративного правопорушення, коли вичерпані інші заходи впливу; - встановлення особи; - складання протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складання протоколу є обов'язковим;	Мета: - припинення адміністративного правопорушення, вчиненого водієм відповідно до ст. 265-2 КУпАП; - усунення порушення правил зупинки, стоянки, що створюють перешкоди дорожньому руху або загрозу безпеці руху; - усунення порушення правил зупинки чи стоянки на місцях, що позначені відповідними дорожніми знаками або дорожньою розміткою, на

Підстави та порядок застосування заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у формі адміністративного затримання

Відмежування	
Адміністративне затримання	Тимчасове затримання транспортних засобів
<ul style="list-style-type: none">- забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ про адміністративні правопорушення;- виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення.	яких дозволено зупинку чи стоянку лише транспортних засобів, якими керують водії з інвалідністю, транспортних засобів, оснащених електричними двигунами (одним або декількома)
Строк: <ul style="list-style-type: none">- може тривати не більш як три години;- в необхідних випадках для встановлення особи, яка порушила правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження – до трьох діб з повідомленням про це письмово прокурора впродовж 24 годин з моменту затримання.	Строк: до вирішення справи про адміністративне правопорушення, але не більше трьох днів з моменту такого затримання.

Наголосимо на подібності аналізованих заходів забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, хоча в одному випадку обмеженню підлягає свобода пересування особи, в іншому – свобода пересування транспортного засобу особи. В цілому можна говорити про співвідношення таких заходів як загальне та часткове, адже обмежуючи свободу пересування транспортного засобу обмежуються і права особи-власника транспортного засобу. В цілому заходи є кардинально різними, як за своєю метою, так і за порядком реалізації. Крім того, можемо говорити про те, що застосування одного з цих заходів не виключає можливість застосування іншого.

Цікавим, на наш погляд, є можливість співвідношення адміністративного затримання та затримання, яке реалізується в рамках кримінального провадження⁵⁰⁵¹. Варто наголосити на частковій

⁵⁰ Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2011 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

⁵¹ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

подібності даних заходів, наприклад, обов'язкове повідомлення центрів безоплатної правової допомоги про затримання особи, дотримання прав і свобод людини під час будь-якого затримання, тощо. Однак ступінь тяжкості вчинюваного діяння визначає ступінь суворості заходу затримання, застосовуваному до особи.

Відмежування	
Адміністративне затримання	Затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення
Це захід забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення (ст.ст. 261-263 КУпАП)	Це захід забезпечення кримінального провадження Це тимчасовий запобіжний захід (ст.ст. 188-192, 207-213 КПК)
Підстава: Забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, визначені ч. 1 ст. 262 КУпАП	Підстава: вчинення кримінального правопорушення, злочину
Про затримання в рамках провадження у справах про адміністративні правопорушення прокурор обов'язково повідомляється письмово впродовж 24 годин з моменту затримання у випадку затримання особи до трьох діб – в необхідних випадках для встановлення особи, яка порушила правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, проведення медичного огляду, з'ясування обставин придбання вилучених наркотичних засобів і психотропних речовин та їх дослідження	Про затримання в рамках кримінального провадження обов'язково має бути повідомлений прокурор
Адміністративне затримання не має видів та реалізується на підставі рішення поліцейського	Аналіз норм КПК України дозволяє виокремити такі види затримання: 1. На підставі ухвали слідчого судді, суду про дозвіл на затримання з метою приводу (ст. 187-191); 2. Без ухвали слідчого судді, суду (ст. 207, 208)

РОЗДІЛ 4

КОМПЕТЕНЦІЯ ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ ТА НАПРЯМИ ЇЇ УДОСКОНАЛЕННЯ

З метою припинення адміністративних правопорушень, якщо вичерпано інші заходи впливу, з метою встановлення особи, складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення допускається адміністративне затримання особи, її особистий огляд, огляд речей та вилучення речей і документів⁵².

Спеціальний суб'єкт здійснення адміністративного затримання є першою особливістю процедури адміністративного затримання. Згідно статті 262 КУпАП адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може провадитися лише органами (посадовими особами), уповноваженими на те законами України⁵³. Та сама норма визначає, що Національна поліція є таким суб'єктом⁵⁴. Дане положення продубльовано і в інших нормативно-правових актах. Зокрема, Наказ МВС України «Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції» від 06.11.2015 № 1376⁵⁵, визначаючи конкретні правила документального оформлення адміністративного затримання, фактично наділяє таким правом поліцейських, на яких розповсюджується дія нормативно-правового акту.

Другою особливістю адміністративного затримання є вичерпний перелік підстав провадження такого заходу. Так, стаття 262 КУпАП⁵⁶

⁵² Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

⁵³ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

⁵⁴ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

⁵⁵ Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 04.11.2015 № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>

⁵⁶ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

містить конкретний перелік складів адміністративних правопорушень, у разі вчинення яких особою поліцейській має право затримати правопорушника. Цей перелік визначений нами вище.

Дискусія серед науковців та представників правозастосовних органів виникає з приводу змісту виділених законодавцем підстав адміністративного затримання. Ми підтримуємо позицію розширення переліку складів адміністративних правопорушень, за вчинення яких особу може затримати поліцейський згідно норм КУпАП.

Не зрозумілою видається позиція законодавця, адже можна виділити ряд статей КУпАП, за які передбачене адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту, але повноважень щодо застосування такого заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, як адміністративне затримання, не передбачено. Зокрема, це такі статті КУпАП, як: 89 «Жорстоке поводження з тваринами», 173⁻³ «Виготовлення та пропаганда георгіївської (гвардійської) стрічки», 183⁻² «Ухилення особи від відбування адміністративного стягнення у виді суспільно корисних робіт», 187 «Порушення правил адміністративного нагляду», тощо.

Також ми виділяємо інші склади адміністративних правопорушень, за які хоча і не передбачене адміністративне стягнення у вигляді адміністративного арешту, але застосування адміністративного затримання вважаємо необхідним заходом, зважаючи на те, що наслідки вчинюваних діянь можуть призвести до уникнення правопорушником адміністративної відповідальності, а також до більш тяжких наслідків у разі продовження вчинення проступку, наприклад, утворення складу кримінального правопорушення, порушення прав та свобод дитини, масового порушення публічного порядку та публічної безпеки, тощо. До таких складів адміністративних правопорушень ми відносимо адміністративні правопорушення, відповідальність за які передбачена статтями КУпАП: 151 «Самоправне зайняття жилого приміщення», 154 «Порушення правил утримання собак і котів», 155⁻² «Обман покупця чи замовника», 180 «Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння», 180⁻¹ «Порушення порядку перебування дітей у закладах, у яких провадиться діяльність у сфері розваг, або закладах громадського харчування», 181 «Азартні ігри, ворожіння в громадських місцях», 191 «Порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів» та багато інших.

Аналіз складів адміністративних правопорушень дозволяє зробити висновок про те, що за вчинення будь-якого адміністративного

Підстави та порядок застосування заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у формі адміністративного затримання

правопорушення потрібно надати право поліцейським, як представникам державної влади, здійснювати адміністративне затримання. Тому пропонуємо не враховувати сам склад адміністративного правопорушення для визначення підстав адміністративного затримання.

Для того, щоб уникнути безпідставних адміністративних затримань з боку поліцейських, пропонуємо враховувати лише наявність мети затримання: припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу; встановлення особи; складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим; забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ; виконання постанов по справах про адміністративні правопорушення⁵⁷. Наявність мети адміністративного затримання являється третьою особливістю, яка визначає правомірність його застосування.

Тобто, на наш погляд, нагальною потребою сьогодення є перегляд повноважень поліцейських в частині застосування адміністративного затримання шляхом розширення. За наявності підстав (вчинення особою адміністративного правопорушення) та мети затримання з урахуванням особи затриманого та характеру вчиненого діяння поліцейському має надано повноваження застосовувати адміністративне затримання. Такі зміни мають віднайти законодавче закріплення у КУпАП, Законі України «Про Національну поліцію», наказі МВС України від 06.11.2015 № 1376.

Процесуальне оформлення адміністративного затримання передбачає складання протоколу про адміністративне затримання уповноваженою на те посадовою особою Національної поліції України згідно з вимогами статті 261 КУпАП⁵⁸ та наказу МВС України від 06.11.2015 № 1376⁵⁹. Складання такого протоколу є обов'язковим. Читке дотримання вимог складання такого протоколу є запорукою неможливості його оскарження.

Протокол про адміністративне затримання особи, яка вчинила правопорушення, складається відповідно до ст. 261 КУпАП⁶⁰. Усі

⁵⁷ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

⁵⁸ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

⁵⁹ Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 04.11.2015 № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>

⁶⁰ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

реквізити протоколу про адміністративне затримання заповнюються розбірливим почерком, українською мовою. Не допускається закреслення чи виправлення відомостей, що заносяться до протоколу про адміністративне затримання, а також внесення додаткових записів після того, як протокол про адміністративне затримання підписаний особою, відносно якої він складений. Протокол про адміністративне затримання повинен бути пронумерований типографським способом, тобто на ньому мають проставлятися серія і номер⁶¹.

У протоколі про адміністративне затримання зазначається число, місяць і рік його складання, а також назва населеного пункту, де він складений. Указується посада, повне найменування органу внутрішніх справ, звання, прізвище, ім'я та по батькові посадової особи, яка склала протокол про адміністративне затримання. Зазначаються відомості про особу, яка вчинила правопорушення і відносно якої провадиться адміністративне затримання, а саме: зазначається повністю (без скорочень) її прізвище, ім'я та по батькові, число, місяць і рік народження, фактичне місце проживання на час вчинення правопорушення. Указується назва міськрайліноргану внутрішніх справ або іншого приміщення (службовий кабінет дільничного інспектора міліції, громадський пункт охорони порядку тощо), куди доставлено затриманого, адреса його місця розташування, число, місяць і рік, а також час доставлення⁶².

Протокол підписується:

- посадовою особою, яка склала протокол;
- затриманою особою.

У разі відмови затриманої особи від підпису протоколу в ньому робиться запис про це.

Зазначається частина статті та стаття КУпАП, якою передбачена адміністративна відповідальність особи за вчинене правопорушення, а також мотиви затримання: припинення адміністративного порушення, коли вичерпано інші заходи впливу, встановлення особи складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення

⁶¹ Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 04.11.2015 № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>

⁶² Там само.

Підстави та порядок застосування заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у формі адміністративного затримання

протоколу є обов'язковим, забезпечення своєчасного і правильного розгляду справи та виконання постанови по справі про адміністративне правопорушення⁶³.

Під час складання протоколу про адміністративне затримання посадова особа, що здійснює адміністративне затримання, роз'яснює особі, яка вчинила адміністративне правопорушення, її права, передбачені ст.ст. 55, 56, 59, 63 Конституції України та ст. 268 КУпАП.

Права особи, яку затримали в порядку адміністративного провадження:

- знайомитися з матеріалами справи;
- давати пояснення;
- подавати докази;
- заявляти клопотання;
- при розгляді справи користуватися юридичною допомогою;
- виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження;
- оскаржити постанову по справі.

Також згідно зі ст. 261 КУпАП⁶⁴ про місце перебування особи, затриманої за вчинення адміністративного правопорушення, негайно повідомляються її родичі а на її прохання також власник відповідного підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган, про що в протоколі про адміністративне затримання робиться відповідний запис, де вказується, кому саме повідомлено і в який спосіб. Про затримання неповнолітнього обов'язково повідомляються його батьки або особи, які їх замінюють. У протоколі про адміністративне затримання зазначається час, дата повідомлення і кому саме повідомлено.

Затриманий має право на захисника

Про кожний випадок адміністративного затримання поліцейські інформують центри надання безоплатної правової допомоги.

Виключення:

- особа захищає себе особисто;
- особа запросила захисника.

⁶³ Там само.

⁶⁴ Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>

! Право на отримання безоплатної вторинної правової допомоги повинно бути роз'яснено затриманій особі, про що остання повинна поставити свій підпис в протоколі.

Більш детально про надання безоплатної правової допомоги особі розкриємо у наступних розділах роботи.

Варто наголосити в контексті сказано на гарантіях захисту особи з моменту фактичного затримання та доставляння у відділення поліції. Після обмеження поліцією права особи на вільне пересування (фактичного затримання), вона набуває статусу затриманої особи. Цей статус покладає на працівників поліції, які провели затримання ряд обов'язків. Їх належне виконання має звести до мінімуму ризику неналежного поведіння з затриманими⁶⁵.

До таких обов'язків належить:

- поінформувати особу про її права;
- поінформувати особу про підстави її затримання;
- повідомити центр безоплатної вторинної правової допомоги про затримання та місце перебування особи;
 - надати можливість затриманій особі повідомити родичів чи інших осіб, на її вибір, про факт затримання та місце перебування або самим забезпечити таке інформування з дотриманням вимог негайності;
 - забезпечити, якщо є потреба, доступ до лікаря, зокрема конкретного лікаря на бажання затриманої особи.

Проведений аналіз порушень поліцейськими гарантій прав і свобод людини під час адміністративного затримання дозволяє виділити наступні порушення таких прав⁶⁶:

- 1) неповідомлення затриманій особі підстав затримання та її прав негайно після затримання;
- 2) неповідомлення про затримання третіх осіб:
 - неповідомлення про затримання особи та місце її перебування близьких родичів, членів її сім'ї чи інших осіб на вибір цієї особи негайно після затримання;

⁶⁵ Методичні рекомендації щодо проведення моніторингового візиту Національного превентивного механізму до відділу поліції. Київ. 2019. https://ecpl.com.ua/wp-content/uploads/2020/02/HR_MethodB5_7_blocOBL.pdf

⁶⁶ Методичні рекомендації щодо проведення моніторингового візиту Національного превентивного механізму до відділу поліції. Київ. 2019. https://ecpl.com.ua/wp-content/uploads/2020/02/HR_MethodB5_7_blocOBL.pdf

- неповідомлення про затримання особи та місце її перебування центрів безоплатної вторинної правової допомоги негайно після затримання або взагалі неповідомлення;
- 3) порушення права на захист:
 - не інформування особи про її права з моменту її фактичного затримання;
 - затримка допуску або взагалі не допуск адвоката до затриманої особи;
 - позбавлення особи права на конфіденційне побачення з адвокатом до першого допиту, зокрема шляхом вимагання підписання заяви про відмову від адвоката без побачення з ним;
- 4) порушення порядку особистого огляду затриманої особи:
 - особистий огляд затриманого особою протилежної статі;
 - особистий огляд затриманого при понятих протилежної статі;
- 5) порушення порядку реєстрації перебування особи у відділенні поліції та факту її затримання:
 - не реєстрація перебування затриманої особи у відділенні поліції в Журналі обліку затриманих осіб або фальсифікація відомостей, внесених до нього;
 - затримання особи без складання протоколу про адміністративне затримання або не вручення такій особі копії протоколу про адміністративне затримання;
- 6) порушення порядку опитування затриманих осіб:
 - опитування неповнолітньої особи без присутності законного представника;
 - порушення допустимих строків опитування.

Саме унеможливлення фактів таких порушень вважаємо першочерговим завданням на шляху удосконалення порядку адміністративного затримання.

Зауважимо, що після доставлення особи до відділення поліції гарантії забезпечення дотримання її прав значно посилюються. Додаються такі гарантії захисту особи від неналежного поведіння⁶⁷:

- реєстрація перебування особи у відділі поліції в Журналі обліку затриманих осіб, зокрема часу перебування особи (початку та завершення), статусу, в якому особа перебуває у відділі поліції, та особи,

⁶⁷ Методичні рекомендації щодо проведення моніторингового візиту Національного превентивного механізму до відділу поліції. Київ. 2019.
https://ecpl.com.ua/wp-content/uploads/2020/02/HR_MethodB5_7_blocOBL.pdf

яка фактично доставила затриману особу до відділу поліції;

- фіксація факту повідомлення центру безоплатної вторинної правової допомоги та прибуття адвоката до затриманої особи в Журналі інформування центрів правової допомоги;
- складання протоколу про адміністративне затримання з фіксацією обставин затримання, зокрема точного часу та місця фактичного затримання, та передання копії протоколу затриманій особі;
- контроль забезпечення прав затриманої особи з боку чергової служби;
- наявність системи відеоспостереження з архівацією даних на входах в будівлю та в приміщеннях відділу поліції;
- фіксація перебування затриманої особи в кімнаті для затриманих осіб: через систему відеоспостереження та реєстрацію в Книзі обліку осіб, яких поміщено до кімнати для затриманих;
- фіксація фактів надання медичної допомоги особам, які перебувають у відділі поліції, зокрема в кімнаті для затриманих осіб.

Крім того, особливої уваги потребує дотримання поліцейськими права кожної особи на свободу⁶⁸. У відділах поліції порушення права на свободу може полягати у такому:

- незаконні затримання (затримання без підстав, визначених законодавством);
- приховані затримання (фактичні затримання, жодним чином не задокументовані);
- примусове тримання особи у відділі поліції з перевищенням терміну, дозволеного законодавством;
- тримання особи в місцях, не передбачених законодавством (у коридорах, кабінетах працівників поліції чи інших приміщеннях будівлі відділу поліції, крім кімнати для затриманих).

Особливої уваги від поліцейських потребує дотримання права людини на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування, гарантоване ст. 48 Конституції України⁶⁹⁷⁰. Ознаками порушень цього права у відділі поліції можуть бути випадки:

- ненадання медичної допомоги, якщо особа її потребувала або

⁶⁸ Там само.

⁶⁹ Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

⁷⁰ Методичні рекомендації щодо проведення моніторингового візиту Національного превентивного механізму до відділу поліції. Київ. 2019. https://ecpl.com.ua/wp-content/uploads/2020/02/HR_MethodB5_7_blocOBL.pdf

вимагала, зокрема лікарем, якого обрала затримана особа;

- ненадання медичної допомоги, якщо є потреба;
- невиконання рекомендацій лікаря щодо госпіталізації чи додаткового медичного обстеження;
- відсутності медичних препаратів (укомплектованих аптечок невідкладної медичної допомоги) для надання домедичної допомоги особам у разі потреби або прострочений термін дії ліків в аптечках;
- відсутність у відділенні поліції персоналу, який пройшов відповідне навчання для надання домедичної допомоги потерпілим.

Інша ознака неналежного поведження – протиправне застосування до затриманих осіб фізичної сили з боку поліцейських чи інших затриманих осіб, зокрема:

- протиправне застосування фізичної сили, спеціальних засобів та вогнепальної зброї (без наявності законних підстав), зокрема під час затримання, конвоювання або будь-якого перебування особи під контролем поліції;
- перевищення міри, необхідної для виконання покладених на поліцію обов'язків, у застосуванні сили та спеціальних засобів;
- використання стримувальних засобів без наявності законних підстав та обґрунтованої потреби або використання непередбачених законодавством стримувальних засобів (мотузок, тощо);
- зазнавання шкоди від інших затриманих осіб (фізичних травм або психологічного тиску).

Як вже зазначалося вище, заборона жорстокого поведження з затриманими особами та заборона катувань гарантується міжнародно-правовими документами та вітчизняним законодавством. З огляду на сказане, варто уникати порушень з боку поліцейських у таких формах⁷¹:

- безпосередньо катування затриманої особи, а саме: застосування фізичної сили чи психологічного тиску чи будь-яких інших пристосувань з метою здобути визнання у скоєнні правопорушення чи отримати іншу інформацію щодо обставин вчинення правопорушення, чи подолання волі особи;
- перебування особи в умовах недотримання мінімальних стандартів належного поведження, зокрема не доступу до проточної та питної води, неналежного природного та штучного освітлення, опалення та кондиціонування повітря, не доступу до санітарного вузла тощо;
- позбавлення особи безперервного лікування препаратами

⁷¹ Там само.

замісної підтримувальної терапії, якщо вона перебуває на відповідній програмі, або ненадання медичної допомоги особі, яка перебуває в стані абстинентного синдрому.

Підсумовуючи, пропонуємо виділити наступні напрямки удосконалення застосування поліцейськими адміністративного затримання: розширення компетенції поліцейського в частині застосування адміністративного затримання до правопорушника; закріплення на законодавчому рівні моменту початку та завершення строку адміністративного затримання, а у окремому відомчому нормативно-правовому акті надати конкретні роз'яснення з цього приводу; визначити позицію законодавця щодо співвідношення таких заходів, як доставлення та адміністративне затримання; облаштування кімнат для доставлених та затриманих при відділеннях поліції. Реалізація зазначених напрямків сприятиме підвищенню рівня застосування адміністративного затримання до міжнародних стандартів.

РОЗДІЛ 5

ОСОБЛИВОСТІ НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ ПІД ЧАС АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ

Безоплатна правова допомога - це правова допомога, яка гарантується державою і надається повністю або частково за рахунок коштів державного бюджету, місцевих бюджетів та інших джерел.

Відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу», правова допомога поділяється на первинну правову допомогу та вторинну правову допомогу.

Безоплатна первинна правова допомога включає такі види правових послуг: надання правової інформації, консультацій та роз'яснень з правових питань; складання заяв, скарг та інших документів правового характеру (крім процесуальних документів); надання допомоги в забезпеченні доступу особи до вторинної правової допомоги та медіація.

Усі особи, які перебувають під юрисдикцією України, мають право на безоплатну правову допомогу.

До безоплатної вторинної правової допомоги входять такі види правових послуг: адвокатська діяльність, представництво інтересів особи в судах, інших державних органах, органах місцевого самоврядування, складання процесуальних документів.

Право на безоплатну вторинну правову допомогу мають усі категорії осіб, визначені Законом України «Про безоплатну правову допомогу» та іншими законами України.

Захищати права людини шляхом забезпечення рівного доступу до правової інформації та правосуддя, зміцнення правових можливостей та правоздатності вразливих груп суспільства, територіальних громад та представників громад – це основна мета реалізації заходів безоплатної правової допомоги.

Українці використовують правові інструменти для вирішення своїх життєвих проблем і мають рівний доступ до правосуддя. Мережа незалежних постачальників безоплатної правової допомоги має на меті задовольнити правові потреби людей. Територіальні громади та держава визнають важливість і необхідність безоплатної правової допомоги як соціального забезпечення та забезпечують її стабільне фінансування з державного та місцевих бюджетів.

Ключовими завданнями регіональних центрів надання безоплатної

правової допомоги : забезпечення раннього доступу до правової допомоги у разі затримання особи чи адміністративного арешту; забезпечення участі захисника під час здійснення досудового розслідування та судового провадження, захисту засуджених осіб, у визначених законом випадках; моніторинг забезпечення підпорядкованими місцевими центрами проведення правопросвітницької роботи, надання БППД та БВПД⁷².

Поліцейським при застосування адміністративного затримання не варто забувати повідомляти центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги (крім випадків, якщо особа захищає себе особисто чи запросила захисника) про кожен випадок адміністративного затримання особи. Така процедура є гарантією забезпечення права кожної особи на захист.

Негайно з моменту затримання особи суб'єкт подання інформації повідомляє за допомогою телефонного, факсимільного зв'язку на єдиний телефонний номер системи надання безоплатної правової допомоги (0-800-213103) (контактний центр системи надання безоплатної правової допомоги) та інші телефонні номери, електронної пошти або через комплексну інформаційно-аналітичну систему забезпечення надання безоплатної правової допомоги відповідному регіональному центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, крім випадків адміністративного за тримання, коли особа захищає себе особисто або запросила захисника.

Поліцейські про факт адміністративного затримання особи повідомляє центр безоплатної вторинної правової допомоги **такі відомості:**

- прізвище, ім'я, по-батькові та дата народження затриманої особи (якщо вони відомі);
- час та підстави для затримання особи;
- точна адреса місця для конфіденційного побачення адвоката із затриманою особою;
- найменування (прізвище та ініціали) суб'єкта подання інформації, його поштова адреса, номери телефону та адреса електронної пошти;
- прізвище, ім'я, по-батькові та найменування посади особи, яка передала повідомлення, її номер телефону.

⁷² Безоплатна правова допомога. URL: <https://legalaid.gov.ua>

<p>Ваші права:</p> <ul style="list-style-type: none">мати адвоката за рахунок держави;знати посаду, прізвище, ім'я та по батькові поліцейського, який склав протокол;бути повідомленим зрозумілою мовою про підстави затримання;негайно повідомити через поліцейського про затримання близьких родичів або інших знайомих Вам осіб;оскаржити дії поліції щодо адміністративного затримання до суду, або до органу чи особи, якому підвітна посадова особа/орган, який застосовує адміністративне затримання.Повідомте адвоката регіонального центру безоплатної вторинної правової допомоги про Ваше затримання: номер гарячої лінії – 0 800 213 103 (цілодобово). <p>Як себе поводити, якщо Вас затримали поліцейські:</p> <ul style="list-style-type: none">Стримайте свої емоції, заспокойтесь.Ви зобов'язані поводитися гідно, бути ввічливим з поліцейським.Уважно прочитайте текст протоколу. <p>Важливо! Оцініть свій стан здоров'я. Пам'ятайте: якщо Вам зле або у Вас є хронічні захворювання, Ви маєте право отримати допомогу лікаря, у тому числі за Вашим вибором. У разі потреби, повідомте поліцейському контакти Вашого лікаря. Якщо маєте додаткові запитання – дзвоніть на гарячу лінію Національної поліції України за номером 0 800 500 202 (цілодобово).</p>	<p>Пам'ятка!</p> <p>про права затриманого за вчинення адміністративного правопорушення</p> <p>(вручення пам'ятки не визначає Ваш процесуальний статус як затриманого)</p> <p>Кожен має право на повагу до його гідності. Ніхто не може бути підданий катуванню, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує його гідність, поводженню чи покаранню (ст. 28 Конституції України).</p> <p>Кожна людина має право на свободу та особисту недоторканність. Ніхто не може бути заарештований або триматися під вартою інакше як за вмотивованим рішенням суду і тільки на підставах та в порядку, встановлених законом (ст. 29 Конституції України).</p> <p>Кожен має право на професійну правничу допомогу. У випадках, передбачених законом, ця допомога надається безоплатно. Кожен є вільним у виборі захисника своїх прав (ст. 59 Конституції України).</p> <p>Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину.</p> <p>Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачаться на її користь (ст. 62 Конституції України).</p> <p>Особа не несе відповідальності за відмову давати показання або пояснення щодо себе, членів сім'ї чи близьких родичів, коло яких визначається законом. Підозрюваний, обвинувачений чи підсудний має право на захист (ст. 63 Конституції України).</p>
<p>Додаток 4 до Порядку інформування осіб про права свідка, потерпілого, заявника та затриманого шляхом вручення поліцейськими пам'яток (підпункт 1, пункту 2, розділу II)</p> <p>Пам'ятайте!</p> <p>Метою адміністративного затримання є:</p> <ul style="list-style-type: none">припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпані інші заходи впливу;встановлення особи (якщо у неї відсутній документ, який посвідчує особу);складання протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складання його на місці вчинення правопорушення (якщо складання протоколу є обов'язковим);забезпечення своєчасного і правильного розгляду справ та виконання постанов у справах про адміністративні правопорушення.	<p>Що треба знати, якщо Вас затримали поліцейські!</p> <p>В ході адміністративного затримання, поліція уповноважена здійснити щодо Вас:</p> <ul style="list-style-type: none">особистий огляд (повинен проводитись особою однієї статі із затриманим);огляд речей і вилучення речей та документів у тому числі посвідчення водія, нагородної, запальної мисливської, пневматичної зброї калібру 4,5 міліметра і швидкість польоту кулі понад 100 метрів за секунду та холодної зброї, бойових припасів і спеціальних засобів самооборони;тимчасове затримання транспортного засобу;відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломерними судами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу швидкість реакції. <p>Ці дії здійснюються у порядку, передбаченому Кодексом України про адміністративні правопорушення або іншими законами.</p> <p>Відомості про ці дії обов'язково вносяться до протоколу про адміністративне правопорушення, а у випадку затримання особи – до протоколу затримання.</p> <p>Оформлення адміністративного затримання:</p> <ul style="list-style-type: none">Поліцейський обов'язково складає протокол про адміністративне затримання, який Ви маєте підписати.Про відмову від підпису робиться запис у протокол. <p>Строк адміністративного затримання:</p> <ul style="list-style-type: none">Відповідно до частини першої статті 263 Кодексу України про адміністративні правопорушення, адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більш як три години.

НАДАННЯ БЕЗОПЛАТНОЇ ПРАВОВОЇ ДОПОМОГИ РЕГІОНАЛЬНИМИ ЦЕНТРАМИ⁷⁴

⁷⁴ Безоплатна правова допомога 2021. URL: <https://legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/zvitbpd-2021.pdf>

Статистичні дані свідчать недостатню ефективність діяльності центрів надання безоплатної правової допомоги особам, до яких застосовано адміністративне затримання. Загальновідомим фактом є переважання кількості вчинених адміністративних правопорушень над кількістю вчинених злочинів, а відповідно і статистика надання правової допомоги затриманим особам в рамках провадження у справах про адміністративні правопорушення має переважати.

Така ситуація складається переважною мірою через небажання поліцейських сумлінно дотримуватися права особи на безоплатну правову допомогу, адже законодавство надає можливість особі самотійно захищати себе, до чого і схильють поліцейські затриманих.

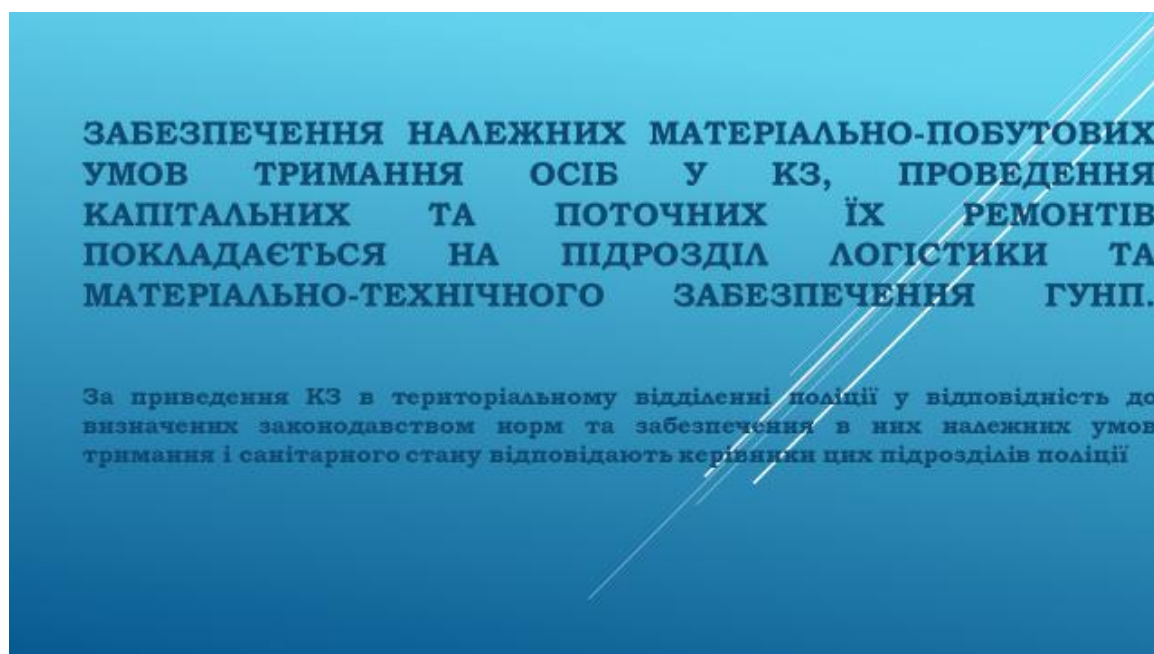
В порядку повномасштабного запровадження опції надання безоплатної правової допомоги затриманим особам за вчинення адміністративного правопорушення мають бути запроваджені дієві механізми, які б дозволяли особі у повній мірі реалізувати свої права.

Для удосконалення надання таких послуг державою затриманим особам пропонуємо провести інформаційно-політичні заходи щодо можливостей отримання такої допомоги. Це може бути розміщення інформації у засобах масової інформації, на стендах у відділенні поліції. Актуальною на сьогодні є діджиталізація українського суспільства, а тому запровадження функцій отримання безоплатної правової допомоги через смартфон (додаток «Дія», телеграм-бот, тощо) вважаємо найбільш доцільним.

РОЗДІЛ 6 ОБЛАШТУВАННЯ МІСЦЬ ДЛЯ ДОСТАВЛЕНИХ ТА ЗАТРИМАНИХ ПРИ ВІДДІЛЕННЯХ ПОЛІЦІЇ

Узагальнюючи викладене вище, можна констатувати наявність трьох етапів здійснення адміністративного затримання: фактичне обмеження свободи затриманого; доставлення затриманого до відділення поліції; тримання особи в місці, куди його було доставлено. Виділені нами етапи є базовими і визначають загальний порядок застосування адміністративного затримання.

Згідно законодавства, особи, яких було затримано в рамках провадження у справах про адміністративні правопорушення мають перебувати в кімнатах для затриманих осіб. Загальні вимоги до таких кімнат передбачені Інструкцією з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України⁷⁵, адже саме чергова служба відповідає за дотримання порядку та законних вимог в кімнатах для затриманих в територіальних відділеннях поліції. Зокрема:

⁷⁵ Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України: Наказ МВС України від 23.05.2017 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17#Text>

ВИМОГИ ДО КІМНАТ ДЛЯ ЗАТРИМАНИХ ОСІБ:

- 1) в ТВП обладнується КЗ та за потреби, з урахуванням реальних потреб, кількість КЗ може бути збільшена в установленому порядку;
- 2) КЗ повинні розміщуватися на першому поверсі адміністративного будинку поруч із залом оперативного управління чергової частини для того, щоб її працівники могли контролювати поведінку затриманих;
- 3) затримані особи повинні утримуватися в КЗ із розрахунку не менше ніж 4 квадратних метри корисної площі на одну особу (без урахування площі, призначеної для умивальника та чаші клозетної);
- 4) КЗ повинні бути забезпечені природним та штучним освітленням відповідно до Державних будівельних норм України «Природне і штучне освітлення» (ДБН В.2.5.-28:2018), вентиляцією, в опалювальний період - обігрівом, із температурою повітря не нижчою 18 °С, із дотриманням рівня вологості повітря в межах норми;
- 5) КЗ обладнуються засобами відеонагляду, санітарно-гігієнічними приладами (чашами клозетними, умивальниками - із забезпеченням права на приватність) та меблями для забезпечення мінімальних потреб для осіб, які в них утримуються.

У разі тимчасової відсутності / нефункціонування кімнат для затриманих в територіальних відділеннях поліції, затримані особи поміщуються до ізолятору тимчасового тримання⁷⁶.

Зауважимо, що законодавством передбачені певні правила перебування осіб в кімнатах для затриманих:

ПЕРЕД ПОМІЩЕННЯМ ДО КЗ ЗАТРИМАНОЇ ОСОБИ ЧЕРГОВИЙ ЗОБОВ'ЯЗАНИЙ:

- 1) з'ясувати стан її здоров'я (за потреби діяти відповідно до положень підпункту 7 пункту 12 розділу VII Інструкції);
- 2) зареєструвати затриману особу в журналі обліку осіб, яких поміщено до кімнати для затриманих або у відповідній інформаційній підсистемі системи ІПНП;
- 3) поінформувати затриману особу про наявність у КЗ системи відеоспостереження (забезпечити розміщення попереджувального знака при вході до зони з відеоспостереженням);
- 4) поінформувати затриманого про його права та обов'язки.

⁷⁶ Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України: Наказ МВС України від 23.05.2017 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17#Text>

ПЕРЕД ПОМІЩЕННЯМ ДО КІМНАТИ ДЛЯ ЗАТРИМАНИХ ЧЕРГОВОЇ ЧАСТИНИ ОРГАНУ ПОЛІЦІЇ У СЛУЖБОВОМУ ПРИМІЩЕННІ, КУДИ ДОСТАВЛЕНО ОСОВУ, ЯКА ВЧИНИЛА АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ, ВІДПОВІДНО ДО СТАТТІ 264 КУПАП УПОВНОВАЖЕНОЮ НА ТЕ ПОСАДОВОЮ ОСОВОЮ ОДНІЄЇ СТАТІ З ОСОВОЮ, ЯКУ ДОСТАВИЛИ, В ПРИСУТНОСТІ ДВОХ СВДКІВ (ПОНЯТИХ) ТІЄЇ Ж СТАТІ ПРОВОДИТЬСЯ ОСОВИСТИЙ ОГЛЯД І ОГЛЯД РЕЧЕЙ ДОСТАВЛЕНОЇ ОСОВИ.

Огляд речей, ручної кладі та інших предметів здійснюється у присутності особи, у власності (володінні) якої вони є. У невідкладних випадках зазначені речі, предмети може бути піддано оглядові за участю двох свідків (понятих) за відсутності власника (володільця).

Забороняється поміщати до КЗ осіб, якщо стосовно них не складено протокол про адміністративне затримання або протокол про затримання особи, підозрюваної в учиненні кримінального правопорушення.

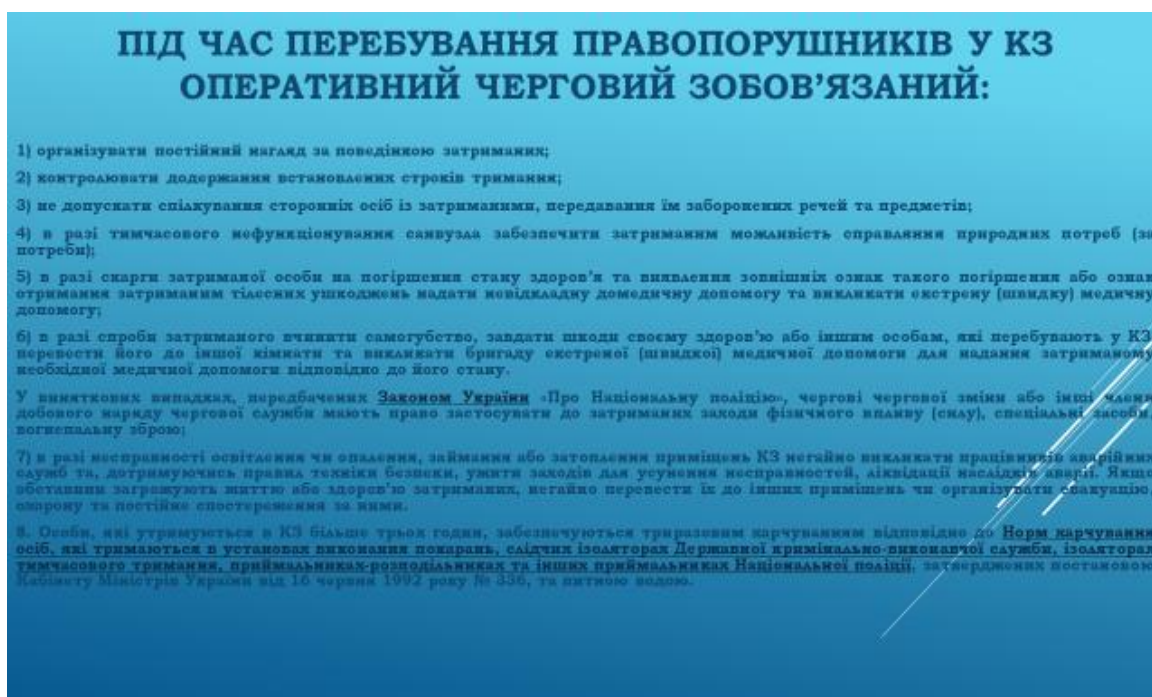
Підстави та порядок застосування заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у формі адміністративного затримання

Черговим чергової частини при розміщенні осіб у КЗ необхідно дотримуватися встановлених законодавством вимог щодо **окремого тримання**:

- чоловіків - від жінок;
- неповнолітніх - від дорослих;
- осіб, які вперше притягуються до кримінальної відповідальності,- від осіб, які раніше притягувалися до кримінальної відповідальності;
- осіб, обвинувачених або підозрюваних у вчиненні тяжких або особливо тяжких злочинів,- від інших осіб;
- осіб, які раніше працювали в правоохоронних органах, або колишніх суддів - від інших осіб;
- іноземців і осіб без громадянства - від інших осіб;
- обвинувачуваних або підозрюваних в одному й тому самому кримінальному правопорушенні;
- хворих на інфекційні захворювання - від здорових осіб.

ЧЕРГОВІ ЧЕРГОВОЇ ЧАСТИНИ ПОВИННІ В МЕЖАХ КОМПЕТЕНЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧИТИ ПРАВО ЗАТРИМАНОЇ ОСОБИ ЗВЕРТАТИСЯ ІЗ СКАРГАМИ, ЗАЯВАМИ І ЛИСТАМИ ДО ПОСАДОВИХ ОСІБ ПОЛІЦІЇ, ПРОКУРАТУРИ, СУДУ, ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ, ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, А ТАКОЖ ДО УПОВНОВАЖЕНОГО ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ З ПРАВ ЛЮДИНИ, ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ, ВІДПОВІДНИХ ОРГАНІВ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, ЧЛЕНОМ АБО УЧАСНИКОМ ЯКИХ Є УКРАЇНА, АБО ЇХ ПРЕДСТАВНИКІВ.

Для написання скарги затриманій особі на її прохання видається папір та кулькова ручка, а в разі звернення до прокурора, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини чи Європейського суду з прав людини - конверт, який запечатується. Написання скарги затриманою особою забезпечується в кімнаті для проведення слідчих (розшукових) і інших процесуальних дій під наглядом поліцейського.

Однак, реалії сьогодення свідчать про наявність неналежних умов перебування затриманих осіб у відділенні поліції:⁷⁷

До неналежних умов утримання (перебування) осіб у ВП можна віднести:

- ▶ недотримання вимог щодо вільної житлової площі для затриманих осіб (має бути не менше ніж 4 м² на кожну особу без урахування площі санітарного вузла та місць загального користування);
- ▶ неналежний рівень штучного чи природного освітлення;
- ▶ високий рівень вологості, який призводить до появи плісняви на поверхнях стін, чи стелі камер, чи інших приміщень ВП;
- ▶ неналежний температурний режим (нижче від +18°C);
- ▶ нема постійного доступу до питної та проточної води;
- ▶ нема вільного доступу до туалету;
- ▶ невивід на прогулянки на свіжому повітрі;
- ▶ неналежна організації харчування.

⁷⁷ Методичні рекомендації щодо проведення моніторингового візиту Національного превентивного механізму до відділу поліції. Київ. 2019. https://ecpl.com.ua/wp-content/uploads/2020/02/HR_MethodB5_7_blocOBL.pdf

Ще однією особливістю і водночас проблемним моментом під час реалізації заходу адміністративного затримання вважаємо переважну відсутність спеціально обладнаних місць для тримання затриманих в порядку адміністративного процесу у разі їх доставлення до відділення поліції. Ізолятори тимчасового тримання не призначені для тимчасового тримання осіб, до яких застосовано адміністративне затримання⁷⁸. Хоча такий варіант передбачений відомчими нормами, але реалізація його через короткий термін адміністративного затримання вважається недоцільною. Сьогодні затримані перебувають у коридорах відділень поліції або у кабінетах поліцейських, що не завжди безпечно та зручно для інших поліцейських, самих затриманих або відвідувачів відділення поліції.

Тому одним із напрямків удосконалення процедури адміністративного затримання вважаємо створення умов тримання затриманих у провадженні у справах про адміністративні правопорушення. Таким місцем мають бути спеціально обладнані кімнати для доставлених та затриманих осіб при відділеннях поліції, про що має бути конкретно вказано у статті 261 КУпАП. Вимоги до облаштування таких приміщень згідно з міжнародними стандартами мають бути визначені на відомчому рівні в окремому наказі МВС України. Проте з метою дотримання прав і свобод людини в діяльності Національної поліції України такі приміщення мають бути виділені. Необхідно підкреслити, що територіальну належність такого приміщення, до якого доставляється правопорушник, визначає поліцейський, який приводить адміністративне затримання.

Наступною проблемою, на якій хотілося б наголосити, є нерегульованість чинним законодавством порядку та умов адміністративного затримання осіб, які мають медичні протипоказання щодо застосування такого заходу примусу. Варто відзначити, що переліку осіб, до яких не може бути застосовано такий захід забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення, як адміністративне затримання, не встановлено законодавством. Які медичні протипоказання перешкоджають адміністративному затриманню, не визначено на законодавчому рівні. Відповідно, можемо зробити висновок, що якщо особа, яку затримують, потребує медичної допомоги, поліцейський надає домедичну допомогу, викликає швидку

⁷⁸ Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України: наказ МВС України від 02.12.2008 № 638. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0137-09#Text>

допомогу, направляє особу до медичного закладу за потреби. Безпосередньо в Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції наголошено, що у разі якщо затриманий потребує медичної допомоги, посадова особа органу поліції викликає швидко медичну допомогу⁷⁹. У протоколі про адміністративне правопорушення зазначаються час надання медичної допомоги, номер бригади швидкої медичної допомоги, прізвище та ініціали лікаря, до якого закладу охорони здоров'я направлено затриманого⁸⁰.

Підводячи підсумок, слід відзначити, що питання облаштування місць для доставлених та затриманих осіб у відділеннях поліції є нагальним. Усі вимоги до таких приміщень, а також прави поведження з затриманими особами в них визначені вітчизняним та міжнародним законодавством. Основним завданням для органів та підрозділів поліції у цьому напрямку сьогодні являється створення нових та приведення до стандартів вже існуючих кімнат для затриманих.

⁷⁹ Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 04.11.2015 № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>

⁸⁰ Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 04.11.2015 № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>

РОЗДІЛ 7 ПРОЦЕДУРА ОСКАРЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ

Процедура оскарження рішення державного органу – невід’ємна частина адміністративного процесу. Однак, аналіз положень чинного законодавства України дозволяє констатувати відсутність порядку оскарження рішення поліцейського щодо адміністративного затримання особи.

Адміністративне затримання є етапом провадження у справах про адміністративне правопорушення, відповідно права і свободи осіб, які були затримані в рамках такого провадження – запорука дотримання норм вітчизняного та міжнародного права. Серед прав особи, яку притягають до адміністративної відповідальності можна визначити:

ЧАСТИНА 1 СТ. 268 КУпАП
Особа, яка притягається до адміністративної відповідальності має право:

- знайомитися з матеріалами справи
- давати пояснення
- подавати докази
- заявляти клопотання
- при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, іншого фахівця у галузі права, який за законом має право на надання правової допомоги особисто чи за дорученням юридичної особи
- виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження
- оскаржити постанову по справі.

Як бачимо, відсутнє право особи на оскарження протоколу про адміністративне правопорушення та протоколу адміністративного затримання особи. Дане положення є порушення права людини на справедливий розгляд справи, порушенням можливості захистити себе, а також відновити порушене право.

Керуючись принципом аналогії, можна констатувати можливість

оскарження протоколу про адміністративне затримання під час оскарження постанови у справі про адміністративне правопорушення. Водночас непоодинокими є випадки, коли особу було затримано в порядку провадження у справах про адміністративне правопорушення, складено відповідні процесуальні документи, а постанова суду має виправдовуваний характер. В такому випадку право особи на оскарження рішень державних органів практично виключається. Тобто, варто говорити про право на оскарження протоколу про адміністративне затримання на нормативному рівні, а також додатково під час реалізації адміністративного затримання. З огляду на сказане, пропонуємо закріпити право на оскарження адміністративного затримання у ст. 261 КУпАП, а також додатково продублювати це право у протоколі про адміністративне затримання.

При цьому підтримуємо думку про те, що строки такого оскарження ідентичні зі строками оскарження постанови у справі:

Скаргу на постанову по справі про адміністративне правопорушення може бути подано **протягом десяти днів з дня винесення постанови.**

Щодо постанов по справі про адміністративні правопорушення у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху, зафіксовані в автоматичному режимі, безпеки на автомобільному транспорті, зафіксовані за допомогою засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, у тому числі в автоматичному режимі, постанов у справі про адміністративні правопорушення, передбачені статтею 132² цього Кодексу, та/або про порушення правила зупинки, стоянки, паркування транспортних засобів, зафіксовані в режимі фотозйомки (відеозапису), - **протягом десяти днів з дня набрання постановою законної сили.**

В разі пропуску зазначеного строку з поважних причин цей строк за заявою особи, щодо якої винесено постанову, **може бути поновлено органом** (посадовою особою), правомочним розглядати скаргу.

Ведучи мову про дотримання прав людини під час адміністративного затримання, варто акцентувати увагу на необхідності надання права затриманій особі не лише оскаржувати відповідне рішення в суді, але й вимагати відшкодування збитків, завданих затриманням на подовжений строк. Введення відповідних положень в законодавство України оптимізує порядок адміністративного затримання, а також підвищить рівень захисту прав і свобод людини в Україні.

ДОДАТКИ

Додаток 1

ПАМ'ЯТКА

для затриманих осіб

При затриманні громадян України, іноземців та осіб без громадянства працівники поліції зобов'язані забезпечити дотримання таких прав та основоположних свобод, передбачених Конституцією України, нормами міжнародного права та відомчими нормативно-правовими актами.

1. Згідно із статтею 5 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року:

кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом (...), (пункт 1);

кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним (пункт 4);

кожен, хто є потерпілим від арешту або затримання, здійсненого всупереч положенням цієї статті, має забезпечене правовою санкцією право на відшкодування (пункт 5).

2. Європейський суд з прав людини на Ваше прохання може вказати державі на обов'язок ужити в певних ситуаціях тимчасових заходів. Прохання про вжиття заходів Європейський суд з прав людини може задовольнити, якщо існує невідворотний ризик настання для Вас невідправної шкоди.

Прохання про вжиття тимчасових заходів Ви або Ваші представники можуть надіслати факсом за таким номером: +33 (0)3 88 41 39 00.

Титульна сторінка прохання повинна містити напис, виділений жирним шрифтом «Rule 39. Urgent» (Правило 39. Терміново). На першій сторінці також зазначаються Ваші контактні дані та номер телефону, за яким можна зв'язатися з Вами або з Вашими представниками. У проханні обов'язково мають бути наведені детальні обставини щодо реального стверджуваного ризику.

У справах про депортацію чи екстрадицію слід також зазначити: «Вислання очікується (дата, час та пункт призначення):»

Прохання про вжиття тимчасових заходів повинні подаватися до Європейського суду з прав людини за згодою заявника і бажано супроводжуватися належним чином заповненою формою заяви. Якщо запит подається представником, бланк повноважень повинен бути заповнений та надісланий негайно або протягом наступних кількох днів. Додайте копію всіх рішень, що стосуються запиту, зокрема будь-яких відповідних рішень національних судів, трибуналів чи інших органів влади. Додайте копію всіх інших документів, що розглядаються, для обґрунтування тверджень, поданих до Європейського суду з прав людини.

3. У разі Вашого затримання або арешту (взяття під варту) поліцейські зобов'язані:

1) повідомити підстави та мотиви затримання або арешту, роз'яснити право щодо оскарження затримання;

2) негайно після фактичного затримання або арешту особи повідомити орган (установу), уповноважений (у) законом на надання безоплатної правової допомоги (єдиний телефонний номер контактної центру системи безоплатної правової допомоги: 0-800-213103);

3) надати в паперовому вигляді положення статей

28, 29, 55, 56, 59, 62 і 63 Конституції України;

4) роз'яснити право захищати себе особисто та користуватися правовою допомогою захисника, у тому числі за рахунок держави, у випадках, передбачених кримінальним процесуальним законодавством та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги;

5) негайно, але не пізніше ніж через дві години після затримання або арешту, повідомити Ваших родичів та, у разі вимоги, - захисника й адміністрацію за місцем роботи чи навчання.

4. У разі заявлення Вами усної або письмової вимоги про необхідність участі захисника працівники поліції не мають права вимагати від Вас надання будь-яких пояснень або свідчень до його прибуття. Ваше волевиявлення щодо залучення захисника або відмови від його участі зазначається Вами власноручно у відповідному документі про затримання.

Забороняється поміщати до кімнати для затриманих осіб, якщо стосовно них не складений протокол про адміністративне затримання або протокол про затримання підозрюваного в учиненні кримінального правопорушення.

Особистий огляд затриманої особи проводиться особою однієї статі із затриманим та в присутності двох понятих тієї самої статі.

5. Доставленню й затриманню не підлягають:

1) особи, які перебувають у непритомному стані, мають небезпечні для життя тілесні ушкодження або симптоми гострих захворювань внутрішніх органів;

2) особи, які вжили отруйні або сильнодіючі речовини;

3) особи, заражені небезпечними для здоров'я тих, хто їх оточує, інфекційними хворобами;

4) перебувають у тяжкому стані сп'яніння внаслідок уживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманювальних речовин;

5) втратили здатність самостійно пересуватися чи можуть заподіяти шкоду оточенню або собі; вагітні жінки з ознаками близьких пологів.

Відповідні заходи реагування до таких осіб уживаються після надання їм допомоги медичними працівниками або після їх лікування в закладах охорони здоров'я.

6. Якщо Вас затримали за адміністративне правопорушення, Ви повинні знати, що:

1) адміністративне затримання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, може тривати не більше ніж три години;

2) осіб, які порушили правила обігу наркотичних засобів і психотропних речовин, може бути затримано на строк до трьох годин для складення протоколу, а в необхідних випадках для встановлення особи і з'ясування обставин правопорушення - до трьох діб із повідомленням про це письмово прокурора протягом двадцяти чотирьох годин із моменту затримання;

3) строк адміністративного затримання обчислюється з моменту Вашого фактичного затримання.

7. Якщо Вас затримали за підозрою в учиненні кримінального правопорушення, Ви маєте право:

1) знати, у вчиненні якого кримінального правопорушення Вас підозрюють;

2) бути чітко і своєчасно повідомленим про свої права, передбачені Кримінальним процесуальним кодексом України (далі - КПК України), а також отримати їх роз'яснення;

3) на першу вимогу мати захисника і побачення з ним до першого допиту з дотриманням умов, що забезпечують конфіденційність спілкування, а також після першого допиту мати такі побачення без обмеження їх кількості й тривалості;

4) на участь захисника в проведенні допиту та інших процесуальних дій;

5) на відмову від захисника в будь-який момент кримінального провадження;

6) на отримання правової допомоги захисника за рахунок держави у випадках,

Підстави та порядок застосування заходу забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення у формі адміністративного затримання

передбачених КПК України та/або законом, що регулює надання безоплатної правової допомоги, у тому числі у зв'язку з відсутністю коштів на її оплату;

7) не говорити нічого з приводу підозри проти себе, обвинувачення або в будь-який момент відмовитися відповідати на запитання;

8) давати пояснення, показання з приводу підозри, обвинувачення чи в будь-який момент відмовитися їх давати;

9) вимагати перевірки обґрунтованості затримання;

10) у разі затримання або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою - негайно повідомити членів сім'ї, близьких родичів чи інших осіб про затримання і місце свого перебування згідно з положеннями статті 213 КПК України;

11) збирати і подавати слідчому, дізнавачу, прокурору, слідчому судді докази;

12) брати участь у проведенні процесуальних дій;

13) під час проведення процесуальних дій ставити запитання, подавати свої зауваження та заперечення щодо порядку проведення дій, які заносяться до протоколу;

14) застосовувати з додержанням вимог КПК України технічні засоби при проведенні процесуальних дій, у яких Ви берете участь. Слідчий, дізнавач, прокурор, слідчий суддя, суд мають право заборонити застосування технічних засобів при проведенні окремої процесуальної дії чи на певній стадії кримінального провадження з метою нерозголошення відомостей, які містять таємницю, що охороняється законом, чи стосуються інтимного життя особи, про що виноситься (постановляється) вмотивована постанова (ухвала);

15) заявляти клопотання про проведення процесуальних дій, про забезпечення безпеки щодо себе, членів своєї сім'ї, близьких родичів, майна, житла тощо;

16) заявляти відводи;

17) ознайомлюватися з матеріалами досудового розслідування в порядку, передбаченому статтею 221 КПК України, та вимагати відкриття матеріалів згідно із статтею 290 КПК України;

18) одержувати копії процесуальних документів та письмові повідомлення;

19) оскаржувати рішення, дії та бездіяльність слідчого, дізнавача, прокурора, слідчого судді в порядку, передбаченому КПК України;

20) вимагати відшкодування шкоди, заподіяної незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду, у порядку, визначеному законом, а також відновлення репутації, якщо підозра, обвинувачення не підтвердилися;

21) користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою володієте, та за потреби користуватися послугами перекладача за рахунок держави.

8. Необхідно знати, що кожен має право затримати будь-яку особу без ухвали слідчого судді, суду:

1) при вчиненні або замаху на вчинення кримінального правопорушення;

2) безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється в його вчиненні.

Кожен, кого затримано через підозру або обвинувачення в учиненні кримінального правопорушення або інакше позбавлено волі, повинен бути в найкоротший строк доставлений до слідчого судді для вирішення питання про законність та обґрунтованість його затримання, іншого позбавлення волі та подальшого тримання.

Затримана особа негайно звільняється, якщо протягом сімдесяти двох годин із моменту затримання їй не вручено вмотивованого судового рішення про тримання під вартою.

Затримана без ухвали слідчого судді, суду особа не пізніше шістдесяти годин із

моменту затримання повинна бути звільнена або доставлена до суду для розгляду клопотання про обрання стосовно неї запобіжного заходу.

9. Під час утримання в кімнаті для затриманих Ви маєте право на:

1) забезпечення триразовим харчуванням (у разі утримання понад 3 години);
2) забезпечення площею в кімнаті для затриманих із розрахунку не менше 4 квадратних метрів на особу, з природним та електричним освітленням, вентиляцією та санітарно-гігієнічними приладами (чашами клозетними, умивальниками - із забезпеченням права на приватність);

3) можливість справляння природних потреб не рідше 1 разу на чотири години або в разі наявності медичних показань - частіше (у разі відсутності або тимчасового нефункціонування санвузла в кімнаті для затриманих);

4) здійснення релігійних обрядів будь-якого віросповідання або висловлювати переконання, пов'язані зі ставленням до релігії;

5) негайний виклик поліцейськими екстреної медичної допомоги (у разі погіршення стану Вашого здоров'я) та надання ними домедичної допомоги.

10. Якщо при затриманні Ваші права були порушені, Ви маєте право звертатися із скаргами, заявами і листами до посадових осіб органу (підрозділу) поліції, органів державної влади, прокуратури, суду, громадських організацій, а також до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, Європейського суду з прав людини, відповідних органів міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна.

Для написання кореспонденції до зазначених вище органів, а також своєму адвокату Вам повинні надати окрему кімнату та видати папір, кулькову ручку і конверт. Заклеєний конверт Ви передаєте черговому органу (підрозділу) поліції. Ця кореспонденція не підлягає перегляду.

**ЖУРНАЛ
обліку доставлених, відвідувачів та запрошених**

№ з/п	Дата і час доставляння, прибуття до органу (підрозділу) поліції, закладу освіти	Прізвище, ім'я, по батькові (без скорочення)	Поштова адреса реєстрації місця проживання/перебування, фактичного місця проживання	Прізвище, посада працівника, яким особу доставлено, запрошено до органу (підрозділу) поліції, закладу освіти
1	2	3	4	5
	25.12.2022, 17 год. 10 хв.	<i>Петренко Степан Григорович</i>	<i>м. Чернігів, вул. Олександрійська, буд. 128, корп. 3, кв. 55</i>	<i>Поліцейський ВРПП старший сержант поліції Іванов В.В.</i>

Мета доставлення, прибуття	Час залишення органу (підрозділу) поліції, закладу освіти. Ужиті стосовно доставленої особи заходи (складено протокол, відібрано пояснення тощо)	Наявність чи відсутність претензій до працівників поліції	Особистий підпис доставленого, відвідувача, запрошеного	При необґрунтованому доставленні підстава та час звільнення особи, а також посада, прізвище й підпис посадової особи
6	7	8	9	10
<i>припинення адміністративних правопорушень, коли вичерпано інші заходи впливу</i>	<i>25.12.2022, 19 год. 27 хв., припинено правопорушення, складено протокол про адміністративне правопорушення за ст. 173 КУпАП</i>	<i>Претензії відсутні</i>		

Примітки: 1. У разі відсутності технічної можливості (тимчасової неможливості) внесення відомостей щодо доставлених, відвідувачів та запрошених у відповідній інформаційній підсистемі системи ІППП їх реєстрація здійснюється в журналі обліку доставлених, відвідувачів та запрошених (далі - журнал).

Під час ведення в органі (підрозділі) поліції чи закладу освіти обліку доставлених, відвідувачів та запрошених в інформаційній підсистемі системи ІППП відомості, зареєстровані до журналу, повинні бути обов'язково внесені до зазначеної інформаційної підсистеми системи ІППП.

Реєстрація осіб цієї категорії ведеться поліцейським, який здійснює пропускний режим до адміністративного будинку органу (підрозділу) поліції, закладу освіти, або поліцейським первинної комунікації фронт-офісу. Відповідні відомості також можуть уноситися черговими чергової зміни, службовими особами, які здійснили затримання, або відповідальними за перебування затриманих у підрозділі поліції.

2. До інформаційної підсистеми системи ІППП або журналу заносяться відомості щодо всіх без винятку осіб, які доставлені, викликані поліцейськими для складання адміністративних матеріалів, проведення процесуальних та слідчих дій чи прибули до органу (підрозділу) поліції або закладу освіти з особистих чи службових питань.

3. Відомості про доставлених, відвідувачів та запрошених уносяться на підставі документів, що засвідчують їх особу, а в разі відсутності таких документів у доставлених - з їх слів.

Додатки

4. Доставлені та запрошені в приміщенні органу (підрозділу) поліції, закладу освіти супроводжуються поліцейським, який їх доставив чи запросив.

5. Після складання необхідних матеріалів стосовно доставленої (запрошеної) особи поліцейський, який доставив особу до органу (підрозділу) поліції, проставляє в графі 7 інформацію про вжиті до неї заходи або до відповідної інформаційної підсистеми системи ІНПН.

6. Працівник поліції повідомляє особі, яка залишає приміщення органу (підрозділу) поліції чи закладу освіти, про її право зробити запис у цьому журналі щодо наявності або відсутності претензій до працівників поліції.

Графи 8, 9 заповнюються власноруч доставленими, відвідувачами та запрошеними (у разі внесення інформації до відповідної інформаційної підсистеми системи ІНПН відмітки проставляються черговим або іншою службовою особою).

7. При звільненні особи, яка була необґрунтовано доставлена до органу (підрозділу) поліції, оперативний черговий або відповідальний по органу (підрозділу) поліції власноруч робить запис у графі 10 про підставу й час звільнення та ставить свій підпис (у разі внесення інформації до відповідної інформаційної підсистеми системи ІНПН відмітки проставляються черговим або службовою особою, відповідальною за перебування затриманих у підрозділі).

ЖУРНАЛ
інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги
затриманим

№ з/п	Власне ім'я, прізвище та дата народження затриманого (якщо вони відомі)	Дата, час та підстави затримання	Точне розташування місця для конфіденційного побачення адвоката із затриманою особою, телефон	Дата і час повідомлення до центру з надання безоплатної правової допомоги	Хто повідомив (власне ім'я, прізвище, посада, телефон, найменування органу (підрозділу) поліції)	Хто прийняв повідомлення (власне ім'я, прізвище працівника)	Дата і час повторного повідомлення до центру з надання безоплатної правової допомоги про неприбуття адвоката	Дата і час прибуття адвоката	Примітка
1	Іванов Іван Олександрович	20.12.2022, 10 год. 15 хв., складення протоколу про адміністративне правопорушення у разі неможливості складення його на місці вчинення правопорушення, якщо складення протоколу є обов'язковим	м. Чернігів, просп. Перемоги, 74, (0462) 619-001	20.12.2022, 10 год. 25 хв.	Дільничний офіцер поліції сектору дільничних офіцерів поліції відділу превенції Прилуцького районного відділу поліції ГУНП в Чернігівській області, капітан поліції Сидоренко Олег	Оператор (диспетчер) Петренко Ярослав		20.12.2022, 11 год. 12 хв.	

Примітки: 1. У Журнал інформування відповідних регіональних центрів з надання безоплатної правової допомоги затриманим (далі - Центр) заносяться відомості щодо всіх без винятку осіб, які затримані уповноваженими службовими особами.

2. Журнал ведеться в органі (підрозділі) поліції службовою особою, відповідальною за перебування затриманих, та зазвичай зберігається в приміщенні чергової частини.

3. Негайно після затримання особи уповноважена службова особа, яка здійснила затримання, повідомляє телефонним, факсимільним зв'язком на єдиний телефонний номер системи надання безоплатної правової допомоги (0-800-213103) (контактний центр системи надання безоплатної правової допомоги) та інші телефонні номери, адреси електронної пошти або через комплексну інформаційно-аналітичну систему забезпечення надання правової допомоги відповідному регіональному центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги, крім випадків адміністративного затримання, якщо особа захищає себе особисто чи запросила захисника.

4. Якщо до прибуття призначеного Центром адвоката затримана особа самостійно уклала відповідний договір з іншим адвокатом, уповноважена службова особа, яка подала початкову інформацію, інформує про це Центр.

5. Черговий зобов'язаний перевірити, що уповноваженою службовою особою, якою здійснено затримання, або службовою особою, відповідальною за перебування затриманих, повідомлено Центр про затримання особи. Якщо цього не зроблено, оперативний черговий інформує про це начальника ТВП та відповідального для відновлення прав затриманої особи.

6. Відповідно до вимог пункту 9 Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363, відмова затриманої особи від адвоката, призначеного регіональним центром, повинна бути здійснена затриманою особою в присутності призначеного адвоката у формі письмової заяви, копія якої подається адвокатом до відповідного Центру.

ПРИКЛАД ЗАПОВНЕННЯ ПРОТОКОЛУ ПРО АДМІНІСТРАТИВНЕ ЗАТРИМАННЯ

Додаток 5
до Інструкції з оформлення
матеріалів про адміністративні
правопорушення в органах
поліції
(пункт 5 розділу III)

Корінець до протоколу про адміністративне затримання
Прийняв та перевірів (П.І.Б., посада) _____ підпис _____ дата _____

Серія КИ № 000000

-----лінія перфорації-----

ПРОТОКОЛ КИ № 000000

про адміністративне затримання
за частиною __ статті _____ КУпАП

«__» _____ 20__ р.

(назва населеного пункту)

Я,

(посада, найменування органу поліції, звання, П.І.Б. посадової особи, яка склала протокол)

, склав(ла) цей протокол про те, що

громадянин(ка)

(прізвище,

ім'я, по батькові)

р.н., місце проживання:

доставлений(а) у службове приміщення

(найменування органу поліції, іншого приміщення, куди доставлено затриманого(у), його місцезнаходження)

«__» _____ 20__ р. о ____ год. ____ хв. у зв'язку із вчиненням правопорушення,
передбаченого частиною __ статті __ КУпАП, для _____

(час і мотиви затримання: припинення адміністративного правопорушення, складання протоколу про адміністративне

правопорушення, для розгляду справи тощо)

Гр. _____ роз'яснено його (її) права та обов'язки, передбачені статтями 55, 56, 59, 63 Конституції України та статтею 268 КУпАП, а також про право та можливість отримання безоплатної вторинної правової допомоги відповідно до Закону України «Про безоплатну правову допомогу».

«__» _____ 20__ р.

(підпис затриманої особи)

(прізвище та ініціали затриманої особи)

Про місце перебування затриманого(ї) згідно з частиною другою статті 261 КУпАП повідомлено о ____ год. ____ хв. «__» _____ 20__ р.

(родичів, адміністрацію за місцем роботи чи навчання, яким чином повідомлено)

Перед помещенням до кімнати для затриманих та доставлених у присутності понять:

1. _____ ;

(П.І.Б., місце проживання)

2. _____

(П.І.Б., місце проживання)

Додатки

проведено особистий огляд та огляд речей, передбачені статтею 264 КУпАП, що були у затриманого(ї) _____

(зазначити перелік речей, цінностей, документів, що є знаряддям або безпосереднім об'єктом

правопорушення, їх індивідуальні ознаки, а за потреби - місця, обставини виявлення)

Затриманий(а) одягнутий(а)

При особистому огляді тілесні ушкодження не виявлені / виявлені

(непотрібне закреслити)

(які саме, чи надавалась невідкладна медична допомога, номер бригади швидкої медичної допомоги, П.І.Б. лікаря)

Заяви та зауваження, зроблені при затриманні та огляді

(зазначити ким і які саме)

Підписи понятих: 1.

2.

Підпис затриманої особи

Підпис посадової особи органу поліції, яка проводила огляд _____

Гр. _____ звільнений(а) «__» _____ 20__ р. о __ год. __ хв.

Підстава для звільнення

При звільненні одержав(ла)

(зазначити перелік речей, повернутих при звільненні)

Скарг, зауважень до дій посадових осіб органів поліції не маю / маю _____

(непотрібне закреслити)

(зазначити які саме)

Підпис звільненої особи

Підпис посадової особи органу поліції _____

ТЕХНІЧНИЙ ОПИС

бланка протоколу про адміністративне затримання

1. Бланк протоколу про адміністративне затримання являє собою аркуш паперу з двостороннім друком розміром 210x297 мм (+-0,5 мм), масою 80 г/кв. м.
2. З лицьового боку бланка протоколу про адміністративне затримання нанесена лінія перфорації на відстані 20 мм від верхнього краю.
3. Серія протоколу складається із літеросполук, номер - із шестизначного цифрового показника, виконуються способом високого друку.
4. Текстова частина надрукована фарбою зеленого кольору.
5. Для захисту бланка використані такі елементи захисту:
 - 1) мікрошрифт у позитивному зображенні;
 - 2) нерегулярна комп'ютерна фоновна сітка.
6. Найменування виробника, номер, рік та квартал виконання замовлення надруковано з лицьового боку.
7. Кількість комплектів у блоці - 30.
8. Після останнього комплекту блок комплектується чистою картонною сторінкою.
9. Бланк скріплено перед лінією перфорації (по ширині 210 мм) двома скобами.

ДІЇ ПО ЗАТРИМАННЮ ОЗБРОЄНИХ ЗЛОЧИНЦІВ

Дії по затриманню озброєних злочинців, які знаходяться в населеному пункті, ведуться у виняткових випадках, коли вони здійснюють чи можуть здійснити злочин із застосуванням вогнепальної зброї.

Найбільш безпечним та раціональним є затримання злочинців у заздалегідь визначеному місці, у якому проводяться заходи по можливому звільненню від громадян та автотранспорту.

Проводиться оцінка обстановки за наступними елементами:

- злочинці (їх кількість, їх намір і можливість проявити збройну протидію, кількість і система вогнепальної зброї, фізичне становище),
- власні сили і засоби (кількість, склад, озброєння і оснащення),
- сусідні наряди,
- місцевість і місце укриття,
- місцеве населення,
- пора року, доби,
- метеоумови.

Дії поліцейських (військовослужбовців):

- 1) доповісти обставини оперативному черговому,
- 2) негайно викликати допомогу іншого наряду,
- 3) максимально використовувати наявні прикриття,
- 4) оголити вогнепальну зброю та привести її в готовність, тримати готовою до негайного застосування (див. Підстави та порядок застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї);

«Контакт» голосом або за допомогою гучномовця подає команду «Поліція! Не рухатись!», яка чітко пояснює підозрюваному, що від нього вимагається.

Застосування «Контактом» вогнепальної зброї без попередження допускається:

- 1) при спробі особи, яку затримує поліцейський (військовослужбовець) із вогнепальною зброєю в руках, наблизитися до нього, скоротивши визначену ним відстань, чи доторкнутися до зброї;
- 2) у разі збройного нападу, а також у разі раптового нападу із застосуванням бойової техніки, транспортних засобів або інших засобів, що загрожують життю чи здоров'ю людей;
- 3) якщо особа, затримана або заарештована за вчинення особливо тяжкого чи тяжкого злочину, втікає із застосуванням транспортного засобу;
- 4) якщо особа чинить збройний опір;
- 5) для припинення спроби заволодіти вогнепальною зброєю.

При цьому «Контакт», у відповідності до ч. 7. ст. 46 Закону України «Про Національну поліцію» має застосовувати вогнепальну зброю тільки з метою заподіяння особі такої шкоди, яка є необхідною і достатньою в такій обстановці, для негайного відвернення чи припинення збройного нападу, після чого запропонувати особі кинути зброю та здатися.

«Прикриття» здійснює контроль за зовнішньою обстановкою, ховає свою зброю до кобури, надягає кайданки та здійснює поверхневу перевірку. Якщо правопорушник чинить збройний опір – застосовує зброю на ураження, надає правопорушнику медичну допомогу; Головною умовою при затриманні озброєних злочинців є безпека громадян та поліцейських (військовослужбовців), які беруть участь у затриманні.

Забарикадовані особи

Якщо особа забарикадувалася, і було підтверджено, що вона має зброю або засоби, за допомогою яких може завдати шкоди собі або іншим, то застосовується принцип **чотирьох «С»**.

- *Contain (Стримування)*
- *Control (Контроль)*
- *Communicate (Комунікація)*
- *Call (Вимоги)*

Загальним правилом при роботі із забарикадованими особами є висунення вимог до особи щодо виходу. Забарикадованою особою є така особа, яка знаходиться в укріпленій позиції і відмовляється виходити.

При роботі із забарикадованими особами беруться до уваги такі аспекти:

- Чи був скоєний злочин?
- Наявність ордеру?
- Чи поранена особа?
- Психічний стан особи?
- Чи існують серйозні загрози для особи й інших громадян?

Вхід до приміщення повинен бути останнім варіантом після того, як всі інші розумні спроби були вичерпані. Навіть якщо передбачається, що особа знаходиться без зброї, вхід до приміщення без достатньої підготовки, групи підтримки та спорядження створює значні, а іноді й невиправдані ризики.

Порятунок заручників

Заручником є особа, яка утримується проти її волі і наражається на неминучу небезпеку заподіяння тяжкої шкоди її здоров'ю або життю. Особою, яка утримує заручника, є людина, яка погрожує серйозно поранити або вбити тих, кого він/вона утримує проти їх волі, і має засоби або можливості для цього.

При підтвердженні операції зі звільнення заручників необхідно дати відповіді на такі питання:

- Чи утримує особа заручників?
- Чи особа, яка утримує заручників, заявляє, що він/вона має намір заподіяти тяжкі тілесні ушкодження або вбити заручників?
- Чи озброєна особа, яка утримує заручників, летальною зброєю або чи має можливість за допомогою інших засобів чи намір заподіяти тяжкі тілесні ушкодження або вбити заручників?

Як правило, в цій ситуації буде застосовуватися принцип чотирьох «С» до прибуття штурмової групи спецпризначення. Однак під час патрулювання бувають випадки, коли немає часу чекати спецпризначення і необхідне негайне втручання, щоб нейтралізувати загрозу і звести до мінімуму вірогідність травмування або смерті заручників. Але це крайній захід.

Негайне втручання має бути останнім засобом.

Переговори, як правило, проходять успішно, якщо вони проводяться компетентними фахівцями.

Особа, що веде вогонь з вогнепальної зброї, – особа, яка активно наносить тяжку шкоду здоров'ю або вбиває інших осіб за допомогою летальних засобів, як правило, вогнепальної зброї.

- необхідне негайне втручання;
- необхідно створити невеликий підрозділ і просуватися в бік загрози;
- вдавання до насильства;
- первинна мета полягає в тому, щоб нейтралізувати загрозу або заблокувати осіб там,

де вони більше не здатні заподіяти шкоду іншим.

У випадку коли озброєним злочинцем («Активний стрілець») активно застосовується вогнепальна зброя по відношенню до оточуючих або поліцейських (військовослужбовців) із вікна будівлі, останні повинні:

а) повідомити оперативного чергового;

б) запросити допомогу та координувати свої дії з іншими нарядами;

в) після прибуття допомоги утворити малу групу у складі чотирьох і більше поліцейських (військовослужбовців) та здійснити пошук стрільця. Необхідно врахувати багатопверховість будівлі, планування відповідної будівлі, характер міжкімнатних перегороджень, наявність балконів, пожежних сходів, горищних люків і підвалів, запасний вихід з приміщення і стан входних дверей і їх розташування.

г) із дотриманням заходів особистої безпеки здійснити вхід до будівлі, пересування коридорами, міжповерховими сходами;

д) після знаходження «стрільця» здійснити затримання:

- блокувати входні двері;

- «Контакт» надає команди: «Кинь зброю!», «Вийди на середину кімнати!», «Повернись спиною до дверей!», «Руки за голову!», «Спиною рухайся до дверей!». Коли «стрілець» знаходиться у дверному отворі, йому надається команда «Стій!»;

- «Прикриття» ховає свою зброю і виконує затримання «стрільця» (надягає кайданки);

- третій поліцейський (військовослужбовець) фіксує кімнату де знаходився «стрілець»;

- четвертий – прикриває напарника, який виконує затримання;

- здійснити обшук кімнати (приміщення).

- якщо правопорушник чинить збройний опір – застосувати зброю на ураження (див.

Підстави та порядок застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів та вогнепальної зброї);

- надати правопорушнику медичну допомогу;

- повідомити оперативного чергового та охороняти місце події до прибуття слідчо-оперативної групи

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алмаші І.М. Загальна декларація прав людини ООН як джерело конституційного права України. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Серія ПРАВО. Випуск 32. Том 1. С. 92-97
2. Безоплатна правова допомога. URL: <https://legalaid.gov.ua>
3. Безоплатна правова допомога 2021. URL: <https://legalaid.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/zvitbpd-2021.pdf>
4. Вакуленко Т.О. Соловійов О.В. Відповідність окремих положень Кодексу України про адміністративні правопорушення вимогам статті 6 Конвенції про захист прав та основних свобод людини. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_4386
5. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text
6. Кодекс адміністративного судочинства від 06.06.2005 № 2747-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>
8. Коментар до Третьої періодичної доповіді, поданої Комісії Організації Об'єднаних Націй проти катувань // <http://helsinki.org.ua/index.php?id=1157721011>
9. Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання від 10.12.1984. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text
10. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 04.11.1950. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
11. Конвенція про права дитини від 20.11.1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
12. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
13. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
14. Кримінально-процесуальний кодекс України від 13.04.2011 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
15. Методичні рекомендації щодо проведення моніторингового візиту Національного превентивного механізму до відділу поліції. Київ. 2019. https://ecpl.com.ua/wp-content/uploads/2020/02/HR_MethodB5_7_blocOBL.pdf
16. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16.12.1966. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text
17. Пам'ятка про права затриманого. URL: <https://ulaf.org.ua/wp->

content/uploads/2020/01/Zatrimanomu_administrativni-3.pdf

18. Про безоплатну правову допомогу: Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17#Text>

19. Про затвердження Інструкції з організації діяльності чергової служби органів (підрозділів) Національної поліції України: Наказ МВС України від 23.05.2017 № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-17#Text>

20. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: Наказ МВС України від 04.11.2015 № 1376. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1496-15#Text>

21. Про затвердження Порядку інформування центрів з надання безоплатної вторинної правової допомоги про випадки затримання, адміністративного арешту або застосування запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2011 року № 1363. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1363-2011-%D0%BF#Text>

22. Про затвердження Правил внутрішнього розпорядку в ізоляторах тимчасового тримання органів внутрішніх справ України: наказ МВС України від 02.12.2008 № 638. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0137-09#Text>

23. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>

24. Пугач А. В. Заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення : дис. канд. юр. наук : 12.00.07 / Пугач Анатолій Володимирович – Київ, 2019. – 202 с.

25. Факультативний протокол до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання від 18.12.2002. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_f48#Text

26. Police and Criminal Evidence Act (PACE) Section 24, 25.

Наукове видання

Фоменко Андрій Євгенович
Бахчев Костянтин Вікторович
Бочковий Олексій Васильович
Дрок Ірина Сергіївна
Самбор Микола Анатолійович

ПІДСТАВИ ТА ПОРЯДОК ЗАСТОСУВАННЯ
ЗАХОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВАДЖЕННЯ
У СПРАВАХ ПРО АДМІНІСТРАТИВНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
У ФОРМІ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАТРИМАННЯ

Науково-практичні рекомендації

За редакцією авторів

Редактори, оригінал-макет –
Є. В. Коваленко-Марченкова, А. В. Самотуга

Підп. до друку 14.12.2022. Формат 60x84/16. Друк – трафаретний, цифровий.
Гарнітура – Times. Ум.-друк. арк. 5,83. Обл.-вид. арк. 6,25. Тираж – 50 прим. Зам. № 02/22-мр

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49005, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, rvv_vonr@dduvs.in.ua

Свідоцтво про внесення до державного реєстру ДК № 6054 від 28.02.2018